

Засновники: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Національна юридична бібліотека.

Заснований у 2011 році . Видається раз на два тижні.

Головний редактор В. Горовий

Редакційна колегія: Н. Іванова (заступник головного редактора), Т. Горенко, Ю. Половинчак

Адреса редакції: НБУВ, просп. 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна

ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ нові орієнтири і ризики

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів/

**№ 8
(серпень 2013 р.)**

КИЇВ 2013

ЗМІСТ

Законодавчі ініціативи та соціум	3
Юридична консультація	3
А. Ефимов	3
Материальная ответственность: должен не бухгалтер, должен... гражданин	3
Б. Дутковський	12
Коментар до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.1992 р. № 2343-ХІІ	12
І. Шевчук	22
Из відраждения у відраждения: як розрахувати добові?.....	22
Фінанси.....	26
Підготовлено інформаційно-аналітичним центром FOREX CLUB в Україні.....	26
Обзор валютного рынка в Украине за июль 2013 года	26
Прогноз валютного рынка на август 2013 года.....	30
Слабые экономические данные ухудшают настроения потребителей	31
НБУ продовжує наращувати резерви в золоте	32
Інфляція в серпні може ускоритися до 0,3 %.....	32
Моніторинг законодавства	33
Страховання	58
Автоцивілка	58
І. Шевчук	58
Перш ніж укласти договір страхування, дізнайтеся! (тонкощі автострахування та «автоцивілки»)	58
Отправляясь в от пуск Специфика организации медицинской помощи в Израиле*	65

Законодавчі ініціативи та соціум

Юридична консультація

А. Ефимов, управляющий партнер, адвокат, аудитор, кандидат юридических наук

<http://yefimov.com.ua/>

E-mail:oleksandr.yefimov@yefimov-partners.com

Материальная ответственность: должен не бухгалтер, должен... гражданин

В силу определенных причин мы, украинцы, имеем еще недостаточно предпринимательского опыта. Поэтому не всегда осознаем, что предпринимательство – это риск, к тому же исключительно самого предпринимателя, и переложить его на плечи наемных работников невозможно. Однако у предпринимателя-работодателя иногда возникает непреодолимое желание этим риском с ними «поделиться». Ведь в бессилии перед налоговиками и представителями других контролирующих органов, штрафующих направо и налево, так хочется, чтобы еще кто-то «помогал» нести бремя штрафов или, по крайней мере, проникался ими.

Как-то в теленовостях был сюжет о том, что покупатель в пачке чая нашел окурочек, и журналисты ругали супермаркет, в котором потребитель ее приобрел. А я подумал, при чем здесь супермаркет, как он может нести ответственность за то, что в пачку чая некий неизвестный фасовщик засунул этот окурочек? Да и собственник «чайного» предприятия вряд ли в состоянии проконтролировать весь процесс фасовки каждой пачки. Но реальную ответственность несут именно собственник супермаркета или собственник предприятия по фасовке чая, а не их наемные работники. Дело с чаем закончилось тем, что менеджер супермаркета вернул деньги рассерженному покупателю (думаю, за счет собственника супермаркета), и таким образом снизил степень его недовольства. Но может ли работодатель гарантировать другому покупателю, что в пачку кофе, печенья или макарон не попадет такой же окурочек? Как бы там ни было, а ответственность за потребительские качества товара все равно будет нести предприниматель, ведь это его собственный риск, и переложить его на работника-виновника довольно сложно. Почему?

Наемный работник потому и избрал для себя жизненный путь наемного работника, чтобы не нести предпринимательский риск. Он согласился получать небольшую по сравнению с возможной предпринимательской прибылью зарплату, лишившись и предпринимательского риска, и прибыли. Поэтому попытка предпринимателя привлечь работника к покрытию последствий своего предпринимательского риска вызывает желание наемного работника этому противостоять. И это логично, ведь далеко не каждый работник работает нечестно.

К тому же желание предпринимателя переложить свой предпринимательский риск на наемного работника нелогично. Например, бухгалтер, которому в ходе проверки налоговик указывает на ошибку при исчислении налога на прибыль, поскольку иначе трактуется та или иная норма НКУ, за начисленный штраф должен был бы отвечать так же, как и участвовать в распределении прибыли. Однако на практике, бухгалтер, как правило, получает зарплату, а не часть прибыли. Следовательно, и ответственность за утрату части такой прибыли (именно она является источником уплаты штрафов) бухгалтер также нести не должен.

А еще был такой случай: руководитель предприятия (он же собственник) с целью получения права на нулевую ставку НДС, подделывал экспортные таможенные декларации и вместе с другими документами, свидетельствующими о совершении хозяйственной операции, передавал ее бухгалтеру. Бухгалтер, естественно ни сном, ни духом не ведая о такой подделке, отражал в учете реализацию продукции на экспорт и начислял НДС по нулевой ставке. А когда налоговые милиционеры данный факт выявили, то попытались привлечь к ответственности бухгалтера, поскольку директора не смогли (тот был депутатом с депутатской неприкосновенностью). Долго пришлось бороться за свободу бухгалтера, объясняя всем вокруг, что рисковал именно директор, а не бухгалтер. Ему, а не бухгалтеру, и ответственность нести, и штрафы платить. Ведь бухгалтер такой же наемный работник, как и грузчик. Разница лишь в том, что грузчик грузил продукцию, отправленную якобы на экспорт, а бухгалтер – отражал эту операцию в учете. Грузчик хоть видел, что грузит, а бухгалтер и того не видел.

Каким бывает ущерб?

В соответствии со ст. 9 ГКУ его положения применяются к урегулированию трудовых отношений, если они не урегулированы иными актами законодательства. В гражданском праве ответственностью признают невыгодные последствия имущественного характера, которые наступают для лиц, совершивших правонарушение. То есть гражданско-правовая ответственность всегда является имущественной и, в конце концов, приводит к имущественным потерям правонарушителя, а лицо, понесшее гражданско-правовую ответственность, утрачивает определенную часть своего имущества.

В гражданском праве, которое по общему правилу применяется и к трудовым правоотношениям, различают договорную и деликтную или не договорную ответственность. Представить это можно на простом примере. Бухгалтер, который ошибся в исполнении своих бухгалтерских обязанностей и неправильно исчислил налог на прибыль предприятия, что привело к начислению штрафа, должен нести ответственность за свою ошибку (эта ответственность договорная, поскольку основана и следует из исполнения бухгалтером своих обязанностей, предусмотренных трудовым договором). Если это так подействует на бухгалтера, что он пойдет в столовую предприятия и перебьет там всю посуду, то ответственность за такой его поступок будет иметь уже не договорной характер: битье посуды не входит в должностные обязанности бухгалтера.

Договорная ответственность в трудовых правоотношениях

Напомним, что трудовые правоотношения регулируются нормами ГКУ в той части, в которой они не урегулированы специальным трудовым законодательством, к которому относятся нормы КЗоТ. Что касается ответственности, то КЗоТ исходит из общих правил, установленных ГКУ, ограничивая лишь ее размер, если речь идет о материальной ответственности. И этот размер материальной ответственности ограничивается двумя факторами: прямым действительным ущербом и средним месячным заработком, если прямой действительный ущерб больше такого заработка. В зависимости от соотношения размера ответственности и указанных показателей, материальная ответственность наемных работников является ограниченной, полной и повышенной.

Сначала следует понять, что наемный работник и его работодатель состоят в договорных отношениях, особенностью которых является то, что эти отношения регулируются трудовым договором. В соответствии со ст. 21 КЗоТ трудовой договор – это «соглашение между работником и собственником предприятия, учреждения, организации или уполномоченным им органом либо физическим лицом, по которому работник обязуется выполнять работу, определенную этим соглашением, с подчинением внутреннему трудовому распорядку, а собственник предприятия, учреждения, организации или уполномоченный им орган либо физическое лицо обязуется выплачивать работнику заработную плату и обеспечивать условия труда, необходимые для выполнения работы, предусмотренные законодательством о труде, коллективным договором и соглашением сторон». Особой формой трудового договора является контракт, в котором помимо срока его действия, прав и обязанностей должна быть предусмотрена и ответственность сторон (в том числе материальная). Сфера применения контракта определяется специальными законами Украины.

Следовательно, отношения между наемным работником и его работодателем являются договорными, а ответственность в части нарушения условий такого договора – договорной ответственностью.

Особенности материальной ответственности наемных работников

Главой IX КЗоТ урегулированы гарантии для наемных работников относительно возложения на них материальной ответственности за ущерб, причиненный работодателю. Эти гарантии можно считать еще и особенностями материальной ответственности наемных работников. Так, наемные работники несут ответственность только за прямой действительный ущерб. Понятие прямого действительного ущерба определено в п. 4 Постановления ВСУ, в соответствии с которым «под прямым действительным ущербом... следует понимать утрату, ухудшение или снижение ценности имущества, необходимость для предприятия, учреждения, организации произвести расходы на восстановление, приобретение имущества или других ценностей либо произвести излишние, то есть вызванные в результате нарушения работником трудовых обязанностей, денежные выплаты». Отметим, что не полученная или списанная в доход государства прибыль по основаниям, связанным с ненадлежащим выполнением работником трудовых обязанностей (равно как и другая не полученная прибыль), не может включаться в прямой действительный

ущерб, а, следовательно, за такие убытки наемный работник ответственности не несет.

Второй особенностью материальной ответственности работников является то, что она наступает только в пределах и порядке, предусмотренных законодательством. Трудовым или любым другим договором ее расширить нельзя. Например, постановлением КМУ от 22.01.96 г. № 116 утвержден Порядок определения размера убытков от хищения, недостачи, уничтожения (порчи) материальных ценностей. В соответствии с этим Порядком размер убытков от хищения, недостатка, уничтожения (порчи) материальных ценностей определяется путем проведения независимой оценки в соответствии с национальными стандартами оценки.

Обязательным условием наступления материальной ответственности является причинение ущерба исключительно виновными противоправными действиями (бездейтельностью) работника. Как известно из курса гражданского, уголовного, административного или другого права (тем, кто этому учился), вина – это психическое отношение лица к совершенному им деянию. Вина существует в форме умысла или неосторожности. В Постановлении ВСУ отмечается, что учитывать нужно не только вину работника, причинившего ущерб, но и степень этой вины. Так, например, если ущерб причинен несколькими работниками, в решении суда о его возмещении должно быть указано, какие конкретно нарушения трудовых обязанностей допустил каждый работник, степень его вины и пропорциональная ей доля общего ущерба, за который к нему можно применить соответствующий вид и границы материальной ответственности.

Также следует отметить, что привлечение к материальной ответственности работника осуществляется независимо от привлечения его к дисциплинарной, административной или уголовной ответственности. Материальная ответственность наступает для работника и в том случае, если за свой неправомерный поступок он уже понес ответственность в дисциплинарном, административном или уголовном порядке. Например, если кассир осуществил кражу из кассы предприятия, где он работает, воспользовавшись своим служебным положением, то он может быть привлечен к уголовной ответственности в виде штрафа или лишения свободы. А вот прямой действительный ущерб в виде украденной суммы денег и других ценностей, причиненный такой кражей, этому кассиру все равно придется возместить.

Кроме того, работники не несут ответственность за ущерб, который относится к категории нормального производственно-хозяйственного риска. Иными словами, за предпринимательский риск работодателя наемные работники ответственности не несут, так же, как не несут они ответственность и за неполученную их работодателем прибыль. И если наемный работник совершил рискованный поступок, но действовал в рамках своих полномочий, то риск за такое действие несет работодатель. Например, бухгалтер, зная о том, что Миндоходов фискально и необъективно толкует определенную норму Налогового кодекса, отражает в налоговом учете операцию так, как эту норму толкует судебная практика. Известная тема – продажа товара по цене ниже цены его приобретения. Проверяющие из органов ГНС не принимают налоговые расходы по таким операциям, так как отсутствует прибыль, как цель

предпринимательской деятельности. Суды же часто поддерживают налогоплательщиков, считая при этом, что прибыль, как цель предпринимательской деятельности, и прибыль, как ее результат, – это разные категории.

В такой ситуации предприятие может как выиграть в суде такой спор с налоговым органом, так и проиграть этот спор, если оно в суд решит не обращаться. Потери, как и выигрыш от такого риска, полностью ложатся на работодателя.

Даже если работник вышел за рамки своих полномочий, но действовал в состоянии крайней необходимости, то и в этом случае он не будет нести ответственность. Например, бухгалтер, сломавший ключ в помещении архива, в котором хранятся документы налогового учета, чем препятствовал проведению налоговой проверки, в результате которой могли и были бы начислены огромные штрафы, не будет нести ответственность за испорченный замок. Это, конечно, шутка, но она помогает понять, что такое крайняя необходимость в условиях нынешней фискальной политики. А если без шуток, то приведем наглядный пример. Кассир, обнаружив пожар в помещении кассы, затушил пожар, обильно поливая помещение кассы водой из шланга. Денежные знаки и монеты при этом не пострадали, но пострадали все кассовые документы – прочитать текст на них стало невозможным. Тут же подоспевшая проверка из ГНИ установила в кассе «неоприходованную» наличность (ведь документы, которыми она была оприходована стали нечитабельными) и оштрафовала предприятие за это нарушение. Предприятию пришлось потратить определенную сумму на юристов, которые помогли признать неправомерными действия налогового органа и отменить решение о применении указанного штрафа. При этом сумма, потраченная на юристов, была в пять раз меньше суммы наличности, которая могла сгореть, если бы кассир не залил всю кассу водой из шланга.

Ответственность наемного работника за причиненный работодателю ущерб, по общему правилу, ограничивается определенной частью заработка работника и не может превышать полный размер причиненного ущерба. Так, в соответствии со ст. 132 КЗоТ за ущерб, причиненный работодателю при исполнении трудовых обязанностей, работники, по вине которых он причинен, несут материальную ответственность в размере прямого действительного ущерба, но не более своего среднего месячного заработка. А вот сверх среднего месячного заработка материальная ответственность наступает лишь в случаях, указанных в законодательстве. Речь идет о полной или повышенной материальной ответственности работника.

Полная материальная ответственность наемного работника

Случаями полной материальной ответственности являются, например, заключение письменного договора о принятии на себя работником полной материальной ответственности за необеспечение целостности имущества и других ценностей, переданных ему для хранения или для других целей. В соответствии со ст. 1351 КЗоТ письменные договоры о полной материальной ответственности могут быть заключены работодателем с работниками (достигшими 18-летнего возраста), занимающими должности или выполняющими работы, непосредственно связанные с хранением, обработкой,

продажей (отпуском), перевозкой или применением в процессе производства переданных им ценностей. Перечень таких должностей и работ, а также типовой договор о полной индивидуальной материальной ответственности утверждаются в порядке, определяемом КМУ. Однако в настоящее время ни такого перечня, ни типового договора КМУ не издал. Поэтому, учитывая Постановление ВРУ от 12.09.91 р. № 1545 «О порядке временного действия на территории Украины отдельных актов законодательства Союза ССР», следует руководствоваться в этом вопросе Перечнем должностей и работ, замещаемых или выполняемых работниками, с которыми предприятием, учреждением, организацией могут заключаться письменные договоры о полной материальной ответственности за необеспечение сохранности ценностей, переданных им для хранения, обработки, продажи (отпуска), перевозки или применения в процессе производства, утвержденным постановлением Госкомтруда СССР и Секретариатом ВЦСПС от 28.12.77 г. № 447/24, который и ныне действует на территории Украины. Так, среди должностей следует выделить должности заведующих кассами (заведующие кладовыми ценностей, заведующие камерами хранения, заведующие складами и их заместители); должности старших контролеров-кассиров и контролеров-кассиров, старших контролеров и контролеров, старших кассиров и кассиров, а также других работников, выполняющих обязанности кассиров. А среди работ выделим работы по приему от населения всех видов платежей и выплата денег не через кассу, а также работы по обслуживанию торговых и денежных автоматов.

Этим же постановлением утвержден и типовой договор о полной индивидуальной материальной ответственности.

Полная материальная ответственность имеет место и в тех случаях, когда имущество и другие ценности были получены работником под отчет по разовой доверенности или по другим разовым документам. Например, кассиру банка по разовой доверенности выданы золотые и серебряные монеты для их демонстрации иностранной делегации. Но кассир, как вводится в сюжетах голливудских и не только фильмов, с этими монетами решил укрыться на Мальдивах на пару недель, где «успешно» их использовал для оплаты своего отдыха. В этом случае материальная ответственность не ограничивается среднемесячным заработком такого кассира, а наступает в полном объеме стоимости «потраченных» монет.

Полная материальная ответственность наступает и тогда, когда ущерб причинен действиями работника, имеющими признаки деяний, преследуемых в уголовном порядке. В соответствии с п. 9 Постановления ВСУ для применения полной материальной ответственности работника в таких случаях необходимы доказательства, подтверждающие, что совершение работником таких деяний установлено в порядке уголовного судопроизводства. Даже если такой работник освобожден от уголовной ответственности, но в связи с истечением срока давности для привлечения к ней, либо по другим основаниям, предусмотренным законом, такой работник не освобождается от полной материальной ответственности. От нее освобождает лишь оправдательный приговор или закрытие производства по уголовному делу по реабилитирующим основаниям, например, из-за отсутствия события или состава преступления. То есть, если кассир, которому предъявлено обвинение в хищении денег из кассы

работодателя, будет оправдан судом, либо в отношении него дело будет закрыто из-за отсутствия события или состава преступления, то и материальную ответственность такой кассир нести не будет. И это потому, что он ничего не крал.

Полная материальная ответственность наемного работника наступает и в случае причинения ущерба работником, находившемся в нетрезвом состоянии, или когда ущерб причинен недостачей, умышленным уничтожением или умышленной порчей материалов, полуфабрикатов, изделий (продукции), в том числе при их изготовлении, а также инструментов, измерительных приборов, специальной одежды и прочих предметов, выданных работодателем работнику в пользование. Так, если бухгалтер предприятия, в состоянии алкогольного опьянения очень сильно нажимал на клавиши клавиатуры своего компьютера, вводя в него информацию из первичных документов, то возместить стоимость клавиатуры ему придется в полном ее объеме.

Законодательство может предусматривать случаи возложения полной материальной ответственности за ущерб, причиненный работодателю при выполнении трудовых обязанностей. Например, за ущерб, причиненный:

- перерасходом горючего на автомобильном транспорте;
- хищением, уничтожением (порчей), недостачей или утратой драгоценных металлов, драгоценных камней и валютных ценностей;
- расходами предприятия, учреждения, организации на обучение в высшем учебном заведении молодого специалиста в случае его увольнения по инициативе собственника или уполномоченного им органа за нарушение трудовой дисциплины либо по собственному желанию без уважительных причин в течение трех лет с момента приема на работу по направлению (п. 12 Постановления ВСУ).

Полная материальная ответственность наступает в тех случаях, если служебное лицо виновно в незаконном увольнении или переводе работника на другую работу, или если руководитель предприятия-работодателя виновен в несвоевременной выплате заработной платы более одного месяца, что привело к выплате компенсаций за нарушение сроков ее выплаты, при условии, что Государственный бюджет Украины и местные бюджеты, юридические лица государственной формы собственности не имеют задолженности перед этим предприятием. В данном случае речь идет о возмещении ущерба, причиненного работодателю в связи с оплатой незаконно уволенному или незаконно переведенному работнику времени вынужденного прогула или времени выполнения ниже оплачиваемой работы, виновными служебными лицами, по приказу или распоряжению которых увольнение или перевод осуществлен с нарушением закона либо которые задержали исполнение решения суда о восстановлении на работе. К данным нарушениям бухгалтер может быть причастен в том случае, когда несвоевременная выплата заработной платы произошла по его вине, например, он просто «забыл» провести «зарплатный» платеж и уехал в отпуск.

Интересно, что проектом Закона Украины «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины относительно установления пени в случае невыплаты заработной платы, стипендии, пенсии или другой установленной законом выплаты либо ее задержки», которым КЗоТ дополняется

ст. 1151, в соответствии с которой при выплате заработной платы с нарушением сроков работодатель осуществляет компенсацию потери части заработной платы в связи с нарушением сроков ее выплаты и уплачивает пеню работникам в размере 0,5 % неполученной суммы задолженности за каждый день задержки выплаты, возложена ответственность на работодателя перед наемным работником, которую такой работодатель может переложить в полном объеме на руководителя предприятия или даже на бухгалтера, допустившего такую просрочку.

Повышенная материальная ответственность наемных работников

Помимо ограниченной и полной материальной ответственности существует еще и повышенная материальная ответственность, то есть сверх полной. И наступает она в случаях, прямо установленных законом. В соответствии со ст. 135 КЗоТ пределы материальной ответственности работников за ущерб, причиненный работодателю хищением, умышленной порчей, недостачей или утратой отдельных видов имущества и других ценностей, а также в тех случаях, если фактический размер ущерба превышает его номинальный размер, устанавливаются законодательством. То есть эта норма отсылает к другому специальному законодательству, примером которого может служить Закон № 217. В соответствии со ст. 1 данного Закона убытки, причиненные работодателю работниками, которые, например, выполняют валютные операции и виновны в хищении, уничтожении (порче), недостаче, если они допущены вследствие недобросовестности в работе, нарушения специальных правил, инструкций, определяются в размере, эквивалентном тройной сумме (стоимости) иностранной валюты, а также платежных документов и других ценных бумаг в иностранной валюте, пересчитанной в валюту Украины по обменному курсу НБУ на день выявления причиненных убытков. А в соответствии со ст. 3 Закона № 217 взысканные суммы направляются в первую очередь на возмещение убытков, причиненных работодателю, а остальные – перечисляются в Государственный бюджет Украины. То есть в этом случае размер материальной ответственности может превышать как размер среднего месячного заработка, так и размер прямого действительного ущерба, причиненного работодателю.

Недоговорная или деликтная ответственность

То, что КЗоТ регламентирует материальную ответственность работников лишь в сфере трудовых отношений, то есть отношений между ними и работодателем, урегулированных трудовым договором и трудовым законодательством, понятно само по себе. Но для устранения каких-либо недоразумений в этом плане в п. 7 ст. 134 КЗоТ дополнительно указано, что случаем привлечения к полной материальной ответственности работника является причинение им вреда не в ходе выполнения трудовых обязанностей. Следовательно, выйдя за рамки трудовых правоотношений, работник, причинивший вред предприятию, остается в гражданско-правовых отношениях с ним. И если между таким работником и работодателем другого гражданско-правового договора не существует, то ущерб, причиненный им предприятию, подпадает под признаки недоговорного или деликтного ущерба.

Например, недавно принятый на должность бухгалтера сотрудник международной корпорации, работающей под известным мировым трендом,

желая похвастаться перед друзьями, приглашает их отпраздновать свое назначение в имеющем потрясающий вид на панораму ночного города кабинете руководителя корпорации, пользуясь тем, что у него (сотрудника) есть допуск в этот кабинет или он просто раздобыл обманным путем ключ у уборщицы. И вот во время такой вечеринки друзья новоиспеченного бухгалтера в запале портят технику, бьют и ломают мебель в кабинете руководителя, чем наносят, соответственно, материальный ущерб корпорации. Но все это происходит за рамками трудовых отношений такого бухгалтера и работодателя. Очевидно, что сохранить эти трудовые отношения после такой вечеринки бухгалтеру будет сложно. И, тем не менее, можно говорить, что работодателю причинен ущерб, возмещение которого осуществляется уже не в соответствии с положениями КЗоТ, а согласно главе 82 ГКУ.

В соответствии со ст. 1166 ГКУ имущественный ущерб, причиненный физическому или юридическому лицу, возмещается в полном объеме причинившим его лицом. При этом лицо, причинившее ущерб, освобождается от его возмещения, если оно докажет, что ущерб причинен не по его вине.

Общими основаниями привлечения к ответственности по возмещению такого ущерба являются:

- наличие самого ущерба;
- неправомерные действия лица, причинившего такой ущерб;
- причинно-следственная связь между самим ущербом и действиями такого лица. То есть ущерб должен быть следствием неправомерных действий причинившего его лица;
- наличие вины такого лица, вернее, недоказанность отсутствия такой вины, поскольку в гражданском праве действует презумпция вины.

В нашем примере неправомерность действий бухгалтера (скорее всего, уже бывшего) заключается в приглашении ею друзей на вечеринку в кабинет шефа, в который он имеет случайно получил доступ. Ущербом является сумма расходов, которые работодатель должен осуществить, чтобы вернуть кабинет шефа в прежнее состояние. Причинно-следственная связь заключается в том, что причиненный работодателю ущерб является следствием вышеуказанных неправомерных действий бухгалтера. Поэтому если бухгалтер не докажет, что он привел друзей в кабинет шефа под дулом пистолета, то есть вследствие угрозы с их стороны, то ему придется возмещать причиненный ущерб в полном объеме.

Вывод

Работодатель, как бы он того не хотел, не может переложить свой предпринимательский риск на наемного работника. Закон прямо предупреждает любые его попытки получить предпринимательскую прибыль или же уменьшить предпринимательские убытки за счет привлечения наемного работника к материальной ответственности. Но это не означает, что причиненный работником действительный прямой ущерб работодатель должен также покрывать за собственные средства. Правильное применение трудового законодательства даст ему возможность избежать такого ущерба либо уменьшить его.

Нормативная база

1. Гражданский кодекс Украины от 16.01.2003 г. № 435-IV (ГКУ)
2. Кодекс законов о труде Украины от 10.12.71 г. (КзоТ)
3. Налоговый кодекс Украины от 02.12.2010 г. № 2755-VI (НКУ)
4. Закон Украины от 06.06.1995 г. № 217/95-ВР «Об определении размера убытков, причиненных предприятию, учреждению, организации хищением, уничтожением (порчей), недостачей или утратой драгоценных металлов, драгоценных камней и валютных ценностей» (Закон № 217)

Б. Дутковський, арбітражний керуючий, адвокат

**Коментар до Закону України
«Про відновлення платоспроможності боржника
або визнання його банкрутом» від 14.05.1992 р. № 2343-XII**

У продовження характеристики Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.1992 р. № 2343-XII (далі – Закон про банкрутство), який викладений у новій редакції Законом України «Про внесення змін до Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 22.12.2011 р. № 4212-VI, розглянемо такі процедури банкрутства боржника: розпорядження майном та санації. Вони надають боржнику, а особливо процедура санації, великі шанси на фінансове оздоровлення.

Судова процедура розпорядження майном

У Законі про банкрутство на відміну від його «старої» редакції, все-таки відбулася систематизація судової процедури розпорядження майном, що знайшло своє відображення у ст. 22 – 27 Закону про банкрутство. Нагадаємо, що попередня редакція Закону про банкрутство містила лише ст. 13 «Розпорядник майна боржника», що системно не відображувало процедуру розпорядження майном саме як окрему судову процедуру. Про її існування в «старій» редакції Закону про банкрутство дізнаємося лише під час ознайомлення з нею.

Першою ознакою такої систематизації у Законі про банкрутство є встановлення чіткого строку дії процедури розпорядження майном – 115 (сто п'ятнадцять) календарних днів і можливість продовження не більше ніж на два місяці.

Такого строку саме щодо самої процедури розпорядження майном попередня редакція закону не встановлювала, натомість, встановлювався строк, на який міг бути призначений розпорядник майна – не більше ніж на шість місяців з можливим як продовженням, так і скороченням цього строку без його визначення.

Закон про банкрутство зберіг всі попередні повноваження розпорядника майна передбачені його попередньою редакцією, додавши до них два нових, якими відповідно до ч. 3 ст. 22 Закону про банкрутство є:

– не пізніше двох місяців від дня порушення провадження у справі про банкрутство разом з боржником організувати та забезпечити проведення

інвентаризації майна боржника та визначити його вартість – нагадаємо, що «стара» редакція Закону про банкрутство не містила обов'язку розпорядника майна здійснювати інвентаризацію майна боржника, а такий обов'язок з'являвся вже у керуючого санацією та ліквідатора;

– розробка плану санації – цей новий обов'язок розпорядника майна досить специфічно визначений. Так, Закон про банкрутство зобов'язує розпорядника майном брати участь саме у розробці плану санації у випадках, передбачених самим законом. І за можливості проведення санації боржника розробити разом з боржником не пізніше двох місяців від дня порушення провадження у справі про банкрутство план санації останнього та подати його на розгляд комітету кредиторів. Із зазначеного обов'язку є незрозумілим у якому саме випадку розпорядник майна зобов'язаний так діяти, але, очевидно, всі питання щодо цієї ситуації вирішені у ч. 11 ст. 23 Закону про банкрутство. У ній в імперативній формі зазначено, що у процедурі розпорядження майном боржник за участю розпорядника майна готує план санації боржника відповідно до вимог ст. 29 Закону про банкрутство та подає його на розгляд зборів кредиторів. З цього можна зробити висновок, що розпоряднику майна не слід шукати причини, за якої йому план санації готувати не потрібно – сам факт введення процедури розпорядження майном зобов'язує його розробити план санації разом із боржником, у свою чергу, такий план санації і є можливістю її проведення. Додатково на це звернено увагу в абз. 5 п. 24 Інформаційного Листа Вищого господарського суду України «Про Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (у редакції Закону України від 22.12.2011 р. № 4212-VI)» від 28.03.2013 р. № 01-06/606/2013 (далі – Інформаційний Лист ВГСУ). Цей документ слід розцінювати як такий, який прийшов на зміну попереднім роз'ясненням «вищих» судів (Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про банкрутство» від 18.12.2009 р. № 15 та Рекомендаціям Президії Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики застосування Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”» від 04.06.2004 р. № 04-5/1193), які стосувалися Закону про банкрутство у його попередній редакції.

Ще одним важливим повноваженням розпорядника майна є його право оскаржувати дійсність правочинів та спростування майнових дій боржника, вчинених боржником як після порушення провадження справи про банкрутство, так і протягом одного року, що передував такому порушенню. Попередня редакція Закону про банкрутство надавала такі повноваження лише керуючому санацією та ліквідатору. Цінним стосовно тлумачення суті майнових дій боржника, яке відсутнє у Законі про банкрутство, є таке пояснення ВГСУ в абз. 2 п. 16 Інформаційного Листа ВГСУ. Тож під майновими діями боржника слід розуміти виконання боржником зобов'язань за вже укладеним до початку відповідного року правочином (договором) на шкоду власним інтересам або інтересам інших кредиторів. Наведене стосується, зокрема виконання зобов'язання раніше встановленого строку, відмови від власних майнових вимог, сплати коштів кредиторам або прийняття майна в рахунок виконання грошових вимог у день, коли сума вимог кредиторів до боржника перевищувала вартість майна тощо.

Проте Закон про банкрутство пішов далі, ніж просто наділив такими повноваженнями і розпорядника майна (ч. 9 ст. 22 Закону про банкрутство). Відповідно до ч. 1 ст. 20 Закону про банкрутство, правочини (договори) або майнові дії боржника, які були вчинені боржником після порушення справи про банкрутство або протягом одного року, що передувало порушенню справи про банкрутство, можуть бути відповідно визнані недійсними або спростовані господарським судом у межах провадження у справі про банкрутство за заявою арбітражного керуючого або конкурсного кредитора. Таким чином, відповідно до цієї норми заяву про визнання недійсним правочину у відповідному випадку може подати як арбітражний керуючий (на будь-яких стадіях провадження), так і конкурсний кредитор, чого не було в «старій» редакції Закону про банкрутство.

Більш вагомими є наслідки спростування майнових дій боржника та визнання відповідного правочину недійсним, у першу чергу для кредитора. У таких випадках, останній повинен:

а) повернути в ліквідаційну масу майно, отримане за таким недійсним правочиним, у натурі;

б) у разі неможливості повернути майно в натурі – відшкодувати його вартість у грошових одиницях за ринковими цінами, що існували на момент здійснення правочину.

У свою чергу, після відповідного повернення майна чи грошової компенсації такого повернення, такий кредитор матиме право вибору:

– включення його вимог, які виникли до боржника у результаті такого повернення, до першої черги у процедурі банкрутства (тобто до реєстру вимог кредиторів);

– виконання зобов'язання боржником у натурі після припинення провадження у справі про банкрутство.

Не важко здогадатися, який варіант вибиратиме кредитор, адже реалізація другого з них є надто ризикованим для нього.

Відбулися зміни і у процедурі заявлення кредиторами своїх грошових вимог. Свої вимоги кредитори заявляють протягом тридцяти днів з моменту офіційного оприлюднення оголошення про порушення провадження у справі про банкрутство, яке відбувається на сайті ВГСУ. Проте, конкурсні кредитори, які пропустили зазначений строк не втрачають шансу на задоволення своїх вимог як це було передбачено «старою» редакцією Закону про банкрутство, а отримують можливість їх задоволення у шосту чергу в ліквідаційній процедурі.

Та у зв'язку з цим залишається відкритим питання про можливість задоволення вимог конкурсного кредитора, який пропустив строк на заявлення у процедурі банкрутства у позовному провадженні, уже після припинення провадження у справі про банкрутство. Адже, боржник може фінансово оздоровитися та поновити свою діяльність, наприклад, за результатами процедури санації. Тут слід зазначити наступне, відповідно до ч. 3 ст. 19 Закону про банкрутство внаслідок впровадження мораторію відбувається зупинення перебігу позовної давності. Тож пропустивши строк на заявлення грошових вимог у процедурі банкрутства та, не пропустивши строк позовної давності, можна дійти висновку, що такий конкурсний кредитор може заявити свої грошові вимоги до вже «здорового» боржника у позовному провадженні.

У ч. 9 ст. 23 Закону про банкрутство міститься положення про те, що у процедурі розпорядження майном боржник має право на підставі ухвали господарського суду задовольнити всі вимоги конкурсних кредиторів за умови їх задоволення одночасно та в повному обсязі відповідно до реєстру вимог кредиторів. Аналогічне положення було відсутнім у попередній редакції закону, хоча є предметом розгляду у судовій практиці, а саме в п. 2.5. Інформаційного листа Вищого господарського суду України «Про деякі питання, пов'язані з введенням мораторію на задоволення вимог кредиторів згідно з Законом України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”» від 19.03.2002 р. № 01-8/307. У ньому Вищий господарський суд зазначив, що у процедурі розпорядження майном боржника задоволення вимог кредиторів, на які поширюється режим мораторію, можливе виключно на підставі ч. 3 та 4 ст. 14 «старої» редакції Закону про банкрутство, тобто за умови одночасного пропорційного задоволення вимог усіх кредиторів відповідно до реєстру вимог кредиторів за згодою кредиторів та за погодженням з розпорядником майна.

Відбулись певні зміни й щодо проведення попереднього засідання господарського суду, на якому затверджується реєстр вимог кредиторів. Так, якщо відповідно до попередньої редакції закону воно призначалося не пізніше трьох місяців після проведення підготовчого засідання, то у Законі про банкрутство визначені два строки щодо дати його призначення:

- перший – протягом не пізніше двох місяців та десяти днів після проведення підготовчого засідання;

- другий – протягом не пізніше трьох місяців з дня проведення підготовчого засідання. Такий строк застосовується у разі великої кількості кредиторів. Очевидно, вважати кількість кредиторів великою чи ні, буде прерогативою саме судді.

У Законі про банкрутство зазначається також про можливість господарського суду зобов'язати розпорядника майна повідомляти кредиторів про дату та час проведення попереднього засідання – попередня редакція закону не передбачала такої ситуації.

Зміни торкнулися й скликання зборів кредиторів та формування комітету кредиторів – органів, які фактично вирішують «долю» боржника після їх створення.

Так, якщо відповідно до «старої» редакції Закону про банкрутство перші збори кредиторів вважалися повноважними незалежно від кількості голосів кредиторів, які беруть участь у зборах, якщо всіх кредиторів було письмово повідомлено про час і місце проведення зборів, то згідно із Законом про банкрутство це правило вже не діє.

Відповідно до ч. 2 ст. 26 Закону про банкрутство перші збори кредиторів є повноважними, якщо на них присутні кредитори, що мають не менше ніж 2/3 голосів. Наступні збори вважаються повноважними у разі присутності на них кредиторів, що мають більше половини голосів.

Закон про банкрутство містить важливе нововведення щодо виборів зборами кредиторів комітету кредиторів, який, як відповідно і до його попередньої редакції, обиратиметься у складі максимум семи осіб. Це стосується автоматичного включення до комітету кредиторів кредитора з

вимогами до боржника, що складають 25 % і більше загальної суми вимог конкурсних кредиторів.

Функції комітету кредиторів у Законі про банкрутство залишилися незмінними: з моменту його формування вони визначатимуть перехід до іншої судової процедури (санація, ліквідація, укладення мирової угоди), продовження строку дії процедури розпорядження майном тощо. Єдине, Законом про банкрутство введено поняття «підсумкове засідання», на якому вирішуватиметься питання щодо переходу з процедури розпорядження майном до інших судових процедур. У «старій» редакції Закону про банкрутство таке підсумкове засідання існувало, воно призначалося господарським судом за результатом поданого комітетом кредиторів клопотання, у якому здійснювалася пропозиція щодо переходу до іншої судової процедури, проте така його назва попередньою редакцією закону не застосовувалась.

Судова процедура санації

Судова процедура санації боржника отримала у Законі про банкрутство свій подальший розвиток. Замість п'яти статей «старої» редакції закону з'явилося дев'ять статей Закону про банкрутство – з 28 по 36 статтю включно. Із них чотири статті є новелами.

Процедура санації у попередній редакції Закону, на відміну від процедури розпорядження майном, була досить систематизованою, проте зараз законодавець здійснив спробу її детальнішого регулювання, що отримало своє вираження у розширенні можливих дій боржника для розрахунку з кредиторами – відповідно збільшились його можливості щодо фінансового оздоровлення. Сама суть санації, про яку зазначено в ч. 1 ст. 28 Закону про банкрутство, не змінилась – це система заходів з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідації, спрямована на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом реструктуризації підприємства, боргів і активів та/або зміни організаційно-правової та виробничої структури боржника.

Відразу звертає на себе увагу офіційне оприлюднення повідомлення про введення процедури санації на офіційному веб-сайті ВГСУ в мережі Інтернет відповідно до ч. 4 ст. 28 Закону про банкрутство, на чому наголошено і в п. 24 Інформаційного Листа ВГСУ, що було відсутнім у попередній редакції Закону. У той же час в п. 24 Інформаційного Листа ВГСУ зазначається мета такого повідомлення – виявлення інвесторів.

Як і в попередній редакції Закону про банкрутство максимальний строк процедури санації становить 18 місяців, лише з тією різницею, що за «старою» редакцією Закону про банкрутство основний проміжок цього часу становив 12 місяців з можливістю продовження ще на шість, а в Законі про банкрутство навпаки: шість місяців основний строк із можливістю продовження ще на 12. У чому причина такої позиції законодавця – залишається загадкою, але вона нашттовує на не дуже позитивні висновки. Виходить, що боржнику відводиться менше часу для свого фінансового оздоровлення – шість місяців, а сама можливість продовження цієї процедури не означає, що вона обов'язково відбудеться.

Відповідно до ч. 2, 3 ст. 28 Закону про банкрутство, одночасно з введенням процедури санації призначається керуючий санацією, у порядку, встановленому цим законом, з числа арбітражних керуючих, якщо інше не передбачено цим Законом. Зазначене дає можливість зробити такі висновки:

а) фраза «керуючий санацією боржника призначається господарським судом у порядку, встановленому цим Законом, з числа арбітражних керуючих, якщо інше не передбачено цим Законом» дає підстави вважати, що суд користуватиметься методом автоматизованого відбору арбітражних керуючих, затвердженого Постановою Пленуму Вищого господарського суду України «Про затвердження Положення про автоматизовану систему з відбору кандидатів на призначення арбітражного керуючого у справах про банкрутство» від 16.01.2013 р. № 1 – за «старою» редакцією Закону господарський суд був позбавлений такої можливості;

б) фраза «якщо інше не передбачене цим Законом» означає можливість суду затвердити кандидатуру того керуючого санацією, який пропонується комітетом кредиторів – зазначена процедура існувала у попередній редакції Закону про банкрутство.

З моменту винесення ухвали про введення процедури санації та призначення керуючого санацією – керівник боржника відсторонюється від посади, а його повноваження переходять до керуючого санацією. За винятком випадку, передбаченого ст. 94 Закону про банкрутство – коли банкрутство боржника розпочинається відразу з процедури санації, тут керуючим санацією призначається сам керівник боржника, а арбітражний керуючий призначається розпорядником майна. Аналогічна ситуація існувала відповідно до ст. 53 «старої» редакції закону.

З огляду на специфіку процедури санації передбаченої ст. 94 Закону про банкрутство, розглянемо її детальніше.

Перше, у чому ця специфіка полягає, є те, що порушення справи про банкрутство за ст. 94 відбувається виключно з ініціативи боржника, а точніше з ініціативи керівника боржника, який, власне, і звертається до суду з відповідною заявою. Метою такого звернення є «випередження» кредиторів щодо подання такої ж заяви, лише з їх ініціативи. У свою чергу, подання керівником боржника заяви про порушення справи про банкрутство в порядку ст. 94 Закону про банкрутство, яка розпочнеться із санації, означає існування попередньої домовленості між боржником та кредитором (ами) так діяти, про що свідчать обов'язкові умови подання відповідної заяви керівником боржника:

а) існування рішення органу боржника, який уповноважений приймати рішення про звернення до господарського суду про порушення справи про банкрутство або, якщо такі повноваження не визначені, який уповноважений приймати рішення про реорганізацію чи ліквідацію боржника;

б) існування попередньо розробленого плану санації, який повинен додаватися до заяви про порушення провадження у справі за ст. 94 Закону про банкрутство;

в) письмова згода всіх забезпечених кредиторів (звичайно ж, якщо вони є) та кредиторів, загальна сума вимог яких становить 50,01 % та більше

кредиторської заборгованості боржника згідно з даними його бухгалтерського обліку стосовно:

- впровадження попередньо розробленого плану санації;
- призначення керуючим санацією – керівника боржника.

Лише виконання зазначених умов дасть шанс боржникові на порушення справи про банкрутство, починаючи з процедури санації. Якщо це відбудеться, то керівник боржника – керуючий санацією та арбітражний керуючий – розпорядник майна працюють разом та одночасно.

Привертає до себе увагу ст. 94 Закону про банкрутство ще однією особливістю. Вона стосується можливості перебування керівника боржника на посаді керуючого санацією разом із розпорядником майна, коли справа про банкрутство ініціюється кредитором (ами). Відповідно до ч. 11 ст. 94 Закону про банкрутство, якщо справу про банкрутство боржника порушено за заявою кредитора (кредиторів), комітет кредиторів має право звернутися до господарського суду з клопотанням про призначення керуючим санацією керівника боржника, а також розпорядника майна в порядку, встановленому цим Законом. Керуючий санацією та розпорядник майна діють відповідно до вимог цього Закону з урахуванням особливостей, передбачених цією статтею.

З цього положення Закону можна дійти таких висновків:

- для того, щоб, наприклад, перейшовши з процедури розпорядження майном у процедуру санації, керівник боржника не був відсторонений від посади, комітет кредиторів повинен звернутися із відповідним клопотанням до суду;

- у разі задоволення цього клопотання судом, керівник боржника набуває статусу керуючого санацією та поряд з ним призначається арбітражний керуючий – розпорядник майна;

- якщо все це відбулося, то здійснення процедури санації, окрім її загальних положень передбачених у ст. 28 – 36 Закону про банкрутство, повинно відбуватися також вже з урахуванням положень ст. 94 Закону про банкрутство.

Відповідно до ч. 5 ст. 28 Закону про банкрутство, одним із переліку прав керуючого санацією, як і в попередній редакції закону, є право подавати заяви про визнання правочинів (договорів), укладених боржником, недійсними. Проте в Законі про банкрутство зазначене право є обмеженим у порівнянні з передбаченим попередньою редакцією закону. Так, «стара» редакція Закону про банкрутство передбачала як загальні, так і спеціальні підстави визнання недійсними правочинів, укладених боржником.

Загальними підставами є ті, які передбачені ст. 203 Цивільного кодексу України від 16.01.2003 р. № 435-IV (далі – ЦК України) – вони збережені у Законі про банкрутство.

Спеціальними підставами були:

- угода укладена боржником із зацікавленими особами і в результаті якої кредиторам завдані чи можуть бути завдані збитки;

- угода укладена боржником з окремим кредитором чи іншою особою протягом шести місяців, що передували дню винесення ухвали про санацію, і надає перевагу одному кредитору перед іншими або пов'язана з виплатою

(видачею) частки (паю) в майні боржника у зв'язку з його виходом зі складу учасників боржника.

Тобто, ці підстави не є і не були передбачені у ЦК України, але їх існування в період дії «старої» редакції Закону могли стати причиною визнання таких угод недійсними за наслідком ст. 215 ЦК України – у Законі про банкрутство вони відсутні.

У свою чергу, Закон про банкрутство повністю зберіг можливість керуючого санацією у тримісячний строк з дня прийняття рішення про санацію відмовлятися від правочинів (договорів) боржника, вчинених до порушення провадження у справі про банкрутство, не виконаних повністю або частково, якщо:

а) виконання правочину (договору) завдає збитків боржнику;

б) правочин (договір) є довгостроковим (понад один рік) або розрахованим на одержання позитивних результатів для боржника в довгостроковій перспективі, крім випадків випуску продукції з технологічним циклом, більшим за строки санації боржника;

в) виконання правочину (договору) створює умови, що перешкоджають відновленню платоспроможності боржника.

Зазначена можливість була передбачена ч. 10 ст. 17 «старої» редакції Закону і збережена у ч. 10 ст. 28 Закону про банкрутство.

Стосовно обов'язків керуючого санації слід зазначити, що вони залишилися практично незмінними. Серед них основними є такі: прийняти до господарського відання майно боржника та організувати проведення його інвентаризації; відкрити спеціальний рахунок для проведення санації та розрахунків з кредиторами; розробити та подати до суду план санації, погоджений з комітетом кредиторів; забезпечити ведення боржником бухгалтерського і статистичного звіту та фінансової звітності; здійснювати заходи щодо стягнення на користь боржника дебіторської заборгованості; забезпечувати визначення початкової вартості майна шляхом проведення незалежної оцінки в разі відчуження майна у процедурі санації. Єдиним новим обов'язком керуючого санації є на період санації виступати представником сторони (власника) у колективному договорі.

У свою чергу, ч. 14 ст. 28 Закону про банкрутство введено положення про щоквартальне звітування керуючого санацією перед комітетом кредиторів та судом про виконання плану санації, що було відсутнім у попередній редакції Закону.

У Законі про банкрутство не змінився строк, протягом якого керуючий санацією повинен розробити план санації – відповідно до ч. 1 ст. 29 Закону про банкрутство це повинно відбутися протягом трьох місяців з дня винесення ухвали про санацію боржника – лише подати його, вже схвалений комітетом кредиторів, на затвердження протягом цього строку він повинен суду, а не комітету кредиторів, як це передбачалось попередньою редакцією закону.

Закон про банкрутство розширив повноваження інвесторів у процедурі санації – тепер, за їх наявності, план санації не лише розробляється та погоджується за їх участю, а додатково інвестор має право знайомитися з матеріалами справи про банкрутство, бухгалтерськими, статистичними

документами боржника; оскаржувати судові рішення, прийняті під час процедури санації.

У Законі про банкрутство збереглися всі можливі елементи плану санації, які передбачались попередньою редакцією закону, що можуть допомогти боржнику фінансово оздоровитися, основними з яких є: реструктуризація підприємства; перепрофілювання виробництва; закриття нерентабельних виробництв; відстрочення та/або розстрочення платежів або прощення (списання) частини боргів, про що укладається мирова угода; ліквідація дебіторської заборгованості; реструктуризація активів боржника; продаж частини майна боржника; виконання зобов'язань боржника власником майна боржника та його відповідальність за невиконання взятих на себе зобов'язань; відчуження майна та погашення зобов'язань боржника шляхом заміщення активів.

Чи не ключову роль у затвердженні плану санації, як і в попередній редакції Закону, відіграють забезпечені кредитори. Проте, в Законі про банкрутство процесу погодження плану санації забезпеченими кредиторами виділена окрема ст. 30 «Погодження плану санації забезпеченими кредиторами», основними положеннями якої є наступні:

а) забезпечені кредитори затверджують план санації протягом семи днів від дня прийняття комітетом кредиторів рішення про його схвалення;

б) один, кілька або всі забезпечені кредитори можуть не погодити план санації: у такому разі решта забезпечених кредиторів (якщо не погоджується один або кілька забезпечених кредиторів) або конкурсні кредитори (якщо не погоджуються всі забезпечені кредитори) приймають рішення або про викуп боргу такої кількості забезпечених кредиторів, або продаж заставного майна на аукціоні, і за рахунок отриманих коштів задовольняються вимоги відповідної кількості забезпечених кредиторів.

Та окремим можливим елементам плану санації Закон про банкрутство приділяє особливу увагу, що має своє вираження у «присвяченні» їм окремих статей закону. Так, продаж майна боржника як цілісного майнового комплексу, продаж частини майна боржника передбачені, відповідно, в ст. 33 та 35 Закону про банкрутство, є збереженими можливими елементами плану санації з попередньої редакції Закону.

У свою чергу, Законом про банкрутство передбачені й інші можливі елементи плану санації, які є новелами у порівнянні з його «старою» редакцією:

а) виконання зобов'язань боржника власником майна боржника (ст. 31 Закону про банкрутство) – зазначений елемент плану санації був передбачений попередньою редакцією закону, але йому не було виділено окремої статті та деталізації. Його суттю є те, що у разі можливості та бажання власника майна боржника розрахуватися з конкурсними кредиторами – він зобов'язаний це зробити протягом одного місяця з дня затвердження ухвалою господарського суду його заяви про наміри це зробити. Таку ухвалу суд винесе тоді, коли власник майна боржника доведе, що він володіє достатніми засобами для такого погашення;

б) збільшення статутного капіталу боржника (ст. 32 Закону про банкрутство) – у попередній редакції Закону, окрім відсутності такого можливого елемента плану санації, ще й існувала заборона на нього, зокрема,

щодо акціонерних товариств, яка містилася в ч. 5 ст. 15 Закону України «Про акціонерні товариства» від 17.08.2008 р. № 514-VI (далі – Закон про акціонерні товариства) – збільшення статутного капіталу акціонерного товариства для покриття збитків не допускалося. На таку заборону звертав увагу й Верховний Суд України в п. 78 Постанови Пленуму «Про судову практику в справах про банкрутство» від 18.12.2009 р. № 15. Проте, з набуттям чинності Законом про банкрутство,

у ч. 5 ст. 15 Закону про акціонерні товариства були внесені зміни, які такі дії вже дозволяють;

в) відчуження у процедурі санації майна боржника шляхом заміщення активів (ст. 34 Закону про банкрутство) – цей новий можливий елемент плану санації зараз, мабуть, викликає більше запитань, ніж може дати відповідей. Його суттю є входження до складу майна боржника часток статутного капіталу новоутвореного господарського товариства, яке утворюється боржником (до речі, порядок такого утворення відповідно до ч. 2 ст. 34 Закону про банкрутство повинен бути встановлений Кабінетом Міністрів України, та він ще не затверджений), взамін передачі цьому новоутвореному господарському товариству майна боржника (його частини) з відповідною (пропорційною) частиною його поточних зобов'язань.

Окрім цього ст. 34 Закону про банкрутство встановлює ще кілька ключових умов заміщення активів:

– на новоутворене господарське товариство передаються майнові активи (майно та майнові права) боржника, у тому числі відступаються права вимоги, а також на нього переводяться борги за вимогами поточних кредиторів;

– розмір статутного капіталу новоутвореного господарського товариства визначається як різниця між вартістю майнових активів та вартістю боргів за вимогами конкурсних кредиторів;

– відчуження часток у статутному капіталі новоутвореного господарського товариства здійснюється на аукціоні в порядку, встановленому цим Законом (розділ IV «Продаж майна в провадженні у справі про банкрутство» Закону про банкрутство).

Із зазначених умов виникають наступні запитання, відповідей на які в Законі про банкрутство немає:

– як визначатиметься розмір статутного капіталу новоутвореного господарського товариства, якщо розмір вимог конкурсних кредиторів перевищуватиме вартість майна боржника? Адже такі випадки досить часто зустрічаються – чи в такому разі заміщення активів не застосовуватиметься, а про це просто не зазначено в Законі?

– цікаво, який покупець захоче придбати частки новоутвореного боржником господарського товариства, навіть якщо й вдасться сформувати його статутний капітал, та ще й на аукціоні, що передбачає збільшення їх вартості в ході торгів? Якими мають бути причини такого бажання?

З іншого боку, можливо, порядок утворення такого новоствореного господарського товариства боржником, який визначить Кабінет Міністрів України, дасть відповіді, чи, хоча б, прояснить ці питання.

Та якщо боржник наважиться піти шляхом заміщення активів, то для нього можуть настати аналогічні наслідки, як і при продажу частини його майна як

цілісного майнового комплексу, у разі недостатності виручених засобів для повного погашення вимог конкурсних кредиторів:

1. Керуючий санацією пропонує кредиторам укласти мирову угоду;
2. У разі якщо мирова угода не укладена, господарський суд визнає боржника банкрутом та відкриває ліквідаційну процедуру.

Важливим строком для подання плану санації господарському суду є максимальний шестимісячний строк з дня винесення ухвали про санацію – якщо протягом цього строку суд його не отримає – можливе прийняття рішення судом про перехід до ліквідаційної процедури. Зазначена можливість, передбачена ч. 8 ст. 29 Закону про банкрутство, відрізняється від обов'язку господарського суду здійснити такий перехід за таких же умов, передбачений ч. 6 ст. 18 «старої» редакції Закону.

Завершується процедура санації звітом керуючого санацією, який відповідно до ч. 4 ст. 36 Закону про банкрутство, повинен бути розглянутий комітетом кредиторів не пізніше десяти днів від дати його надходження та не пізніше закінчення строку процедури санації, визначеного в плані санації.

Ключовими моментами звіту керуючого санацією є його пропозиції комітету кредиторів, які, у разі їх погодження останнім, трансформуються в пропозиції господарському суду:

а) прийняття рішення про дострокове припинення процедури санації у зв'язку з відновленням платоспроможності боржника – при погодженні судом такої пропозиції справа про банкрутство припиниться на підставі п. 4 ч. 1 ст. 83 Закону про банкрутство;

б) прийняття рішення щодо припинення процедури санації та укладення мирової угоди – справа про банкрутство припиниться на підставі п. 5 ч. 1 ст. 83 Закону про банкрутство;

в) звернення до закінчення строку процедури санації, визначеного в плані санації, до господарського суду з клопотанням про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури;

г) звернення до господарського суду з клопотанням про продовження процедури санації – у разі відсутності такого звернення та за відсутності умов передбачених у випадках «а)» та «б)» господарський суд визнає боржника банкрутом і відкриває ліквідаційну процедуру.

І. Шевчук, юрист

<http://zldp.net.ua/>

Із відрядження у відрядження: як розрахувати добові?

Приводом для написання цієї статті стало запитання одного зі слухачів семінару. А саме: працівник суб'єкта господарювання повернувся із відрядження по Україні і в той же день вирушив у відрядження за кордон. У якому розмірі нарахувати йому добові витрати?

Шкода, але це саме той випадок, коли дати коротку відповідь на запитання неможливо, тому що у діючому законодавстві її просто немає: ані прямої, ані «завуальованої». Законодавство приділяє увагу підприємствам, які повністю

або частково утримуються (фінансуються) за рахунок бюджетних коштів. Суб'єкти господарювання (на них не розповсюджується дія Постанови № 98 та Інструкції № 59) вимушені самостійно встановлювати порядок організації відряджень, і, як наслідок, компенсації пов'язаних з ними витрат. Підпункт 140.1.7 ст. 140 ПКУ, що покликаний регулювати порядок відряджень робітників суб'єктів господарювання, більш-менш справляється зі своїм завданням лише у межах визначення складу витрат (головне, аби відрядження стосувались господарської діяльності підприємства). Але ж відрядження – це не лише витрати, а й ціла купа організаційних моментів. А чим керуватись? Цікаво, але нормативні документи, які регулюють питання відрядження працівників «бюджетних» підприємств (насамперед, Інструкція № 59), використовуються й приватними підприємствами, адже їх норми можуть, і, як показує практика, беруться ними за основу для власних локальних актів, наприклад, для власного Положення про відрядження.

Сьогодні наше завдання – знайти відповідь на це запитання, перш за все, у юридичній площині, щоб потім «перевести» її у площину «податково-бухгалтерську».

Нормативна база, або як і чим керуватись

Як було сказано вище, для організації відряджень працівників суб'єктів господарювання просто не існує норм, які б врегульовували безпосередній порядок обліку таких відряджень. Що ж робити? Звернімося до Листа Мін'юсту України від 30.01.2009 р. № Н-35267-18, що дає роз'яснення про способи заповнення прогалин у процесі застосування законодавства, які отримали назву аналогії.

У даному випадку нас цікавить лише аналогія закону, тобто рішення справи або окремого юридичного питання на основі правової норми, розрахованої на схожі випадки. Згадаємо трішечки теорії. При вирішенні справи по аналогії закону обов'язковим є дотримання таких умов:

аналогія допустима лише у випадку повної чи часткової відсутності правових норм;

– суспільні відносини, до яких застосовується аналогія, повинні знаходитися у сфері правового регулювання;

– повинна бути схожість між обставинами справи та наявною нормою за суттєвими юридичними ознаками;

– пошук норми, що регулює аналогічний випадок, повинен здійснюватися спочатку в актах тієї ж галузі права, у випадку відсутності – в іншій галузі права і у законодавстві в цілому;

– винесене у процесі використання аналогії правове рішення не повинно суперечити нормам закону, його меті;

– обов'язково повинно бути мотивоване пояснення причин застосування рішення по аналогії до конкретного випадку.

Усі вищенаведені умови підходять до розглядуваної ситуації. Таким чином, можемо дійти висновку, що суб'єкти господарювання у межах визначення порядку відряджень можуть застосовувати Інструкцію № 59 за допомогою аналогії закону або розробити на її основі власне Положення про відрядження, яке потребує затвердження наказом керівника підприємства.

Розрахунок добових витрат

Відповідно до ст. 121 КЗпП працівникам, які направляються у відрядження, виплачуються добові за час перебування у відрядженні, вартість проїзду до місця призначення і назад та витрати по найму житлового приміщення в порядку та розмірах, встановлюваних законодавством. Норми добових встановлюються підприємством самостійно у Положенні про відрядження. Треба лише пам'ятати про граничну суму для відряджень по Україні (не більше 0,2 розміру мінімальної зарплати, встановленої на 1 січня звітного року) та за кордон (не вище 0,75 вищевказаного розміру), що встановлено пп. 140.1.7 ст. 140 ПКУ. А чи існує нижня межа відряджень? На думку автора, вона повинна бути не менша за встановлену у Постанові № 98 (при виникненні спорів між підприємством та працівником відносно мінімальної суми добових суди, скоріш за все будуть апелювати саме до цього документу, бо нічого іншого в діючому законодавстві немає).

Тепер ми наблизились до самого заданого слухачем семінару запитання. Як же все-таки визначитись з добовими, якщо працівник суб'єкта господарювання повернувся із відрядження по Україні і в той же день вирушив у відрядження за кордон? Якщо власне Положення про відрядження підприємства у питанні визначення його строку спирається на норми Інструкції № 59 (а це вигідно для відрядженого працівника), то день прибуття з відрядження чи вибуття у відрядження вважаються окремими днями, за які добові нараховуються як за цілий день.

І навіть якщо підприємство не виробило своє Положення про відрядження, підкреслимо, що за аналогією закону організаційні засади відряджень воно може будувати на «бюджетній» Інструкції № 59. А відповідно до п. 8 Інструкції день вибуття у відрядження – є день відправлення поїзда, літака, автобуса або іншого транспортного засобу з місця постійної роботи відрядженого працівника (якщо станція відправлення розташована за межами населеного пункту, де працює відряджений, у строк відрядження включається час, необхідний для проїзду до цієї станції). Аналогічно, з урахуванням проїзду від станції прибуття, визначається і день прибуття відрядженого до місця постійної роботи. Дати вибуття та прибуття у транспортних квитках повинні збігатися з датами вибуття та прибуття, зазначеними в наказі про направлення у відрядження.

Виходячи із поставленого запитання, ми маємо ситуацію, за якої робітник відбув у відрядження за кордон у день, коли він прибув з відрядження по Україні. Очевидно, що відрядження працівника по Україні є закінченим. Кількість днів відрядження визначається з урахуванням днів вибуття та прибуття, за які необхідно розрахувати суму добових витрат. Таким чином, один і той самий день є одночасно днем прибуття з одного відрядження та днем вибуття працівником у інше відрядження. За кожний день (включаючи день вибуття та день прибуття) перебування працівника у відрядженні в межах України, враховуючи вихідні, святкові й неробочі дні та час перебування в дорозі (разом із вимушеними зупинками), йому виплачуються добові.

Тепер про необхідність нараховувати такому працівнику добові у цей день ще й як за день вибуття у відрядження за кордон. У власному Положенні про відрядження цей момент треба закріпити. І якщо при розробці Положення спиратись на норми Інструкції

№ 59, то вона не обмежує роботодавця вважати день вибуття працівника у відрядження за кордон «повноцінним» днем у відрядженні, незалежно від того, чи прибув працівник у цей день з відрядження по Україні, чи ні. Таким чином, враховуючи вищевикладене, стає зрозуміло, що за такий день необхідно розраховувати добові працівнику двічі: добові за останній день відрядження на території України та добові за перший день відрядження за кордон (день вибуття).

Звітування про відрядження

Нагадаємо, що пп. 170.9.2 та 170.9.3 ст. 170 ПКУ встановлені строки, коли відряджений працівник має подати авансовий звіт:

– якщо працівник отримав готівковий аванс, строк звітування закінчується на п'ятий банківський день, що настає за днем завершення відрядження;

– якщо працівник знімав готівку із застосуванням корпоративної банківської картки, строк звітування закінчується на третій банківський день, що настає за днем завершення відрядження;

– якщо працівник оплачував послуги із застосуванням корпоративної банківської картки, строк звітування закінчується на десятий (у особливих випадках двадцятий) банківський день, що настає за днем завершення відрядження.

Швидкість переміщення працівника з одного відрядження в інше не є підставою для того, щоб порушувати порядок звітування щодо здійсненого ним першого відрядження. У такій ситуації, безумовно, мається на увазі звітування за українське відрядження. Але тут є деякі нюанси. Припустимо, що у закордонне відрядження працівник вибуває на два дні. Як видно з вищенаведених норм ПКУ, мінімальний строк подачі авансового звіту – на третій банківський день, що настає за днем завершення відрядження (у випадку, якщо готівкового авансу на українське відрядження працівник не отримував, а знімав готівку у банкоматах за корпоративною банківською картою). У такому разі він встигає (до вказаного строку) повернутись із закордонного відрядження і «одним махом» відзвітуватися за два відрядження одразу.

Але якщо перед вибуттям у відрядження по Україні працівник отримав готівковий аванс, ситуація змінюється. Відповідно до абзацу четвертого пп. 170.9.2 ст. 170 ПКУ залишок авансу працівники здають у бухгалтерію до або під час авансового звіту.

Це означає, що навіть якщо працівник встигає у строк подати авансовий звіт за відрядження по Україні разом зі звітом про відрядження за кордон, він не має права вирушити у друге відрядження, не повернувши залишок авансу, який ним отримано на відрядження по Україні. Тим більше, що згідно з Указом № 436 штраф за видачу готівки без звіту по раніше виданих сумах становить 25 % цих сум.

Нормативна база:

ПКУ

Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI

КЗпП

Кодекс законів про працю України від 10.12.71 р.

Постанова № 98

Постанова КМУ від 02.02.2011 р. № 98 «Про суми та склад витрат на відрядження державних службовців, а також інших осіб, що направляються у відрядження підприємствами, установами та організаціями, які повністю або частково утримуються (фінансуються) за рахунок бюджетних коштів»

Інструкція № 59

Інструкція про службові відрядження в межах України та за кордон», затверджена наказом МФУ від 13.03.1998 р. № 59.

Фінанси

Підготовлено інформаційно-аналітичним центром
FOREX CLUB в Україні

Обзор валютного рынка в Украине за июль 2013 года

Евро

Стоимость евро на международном рынке за июль повысилась на 2,26 % до уровня 1,3302. Поддержку евро, как отмечают аналитики FOREX CLUB в Украине, оказало заявление председателя ФРС США Б. Бернанке о том, что темпы сокращения программы количественного смягчения будут зависеть от ситуации в экономике и финансовом секторе. Кроме того, положительно повлияли на динамику евро и макроэкономические данные из еврозоны.

Курс продажи безналичного евро в Украине за этот период повысился на 1,47 % до 10,793 грн, средний курс продажи наличного – на 1,27 % до 10,841 грн.

Средний курс продажи наличного евро в Украине

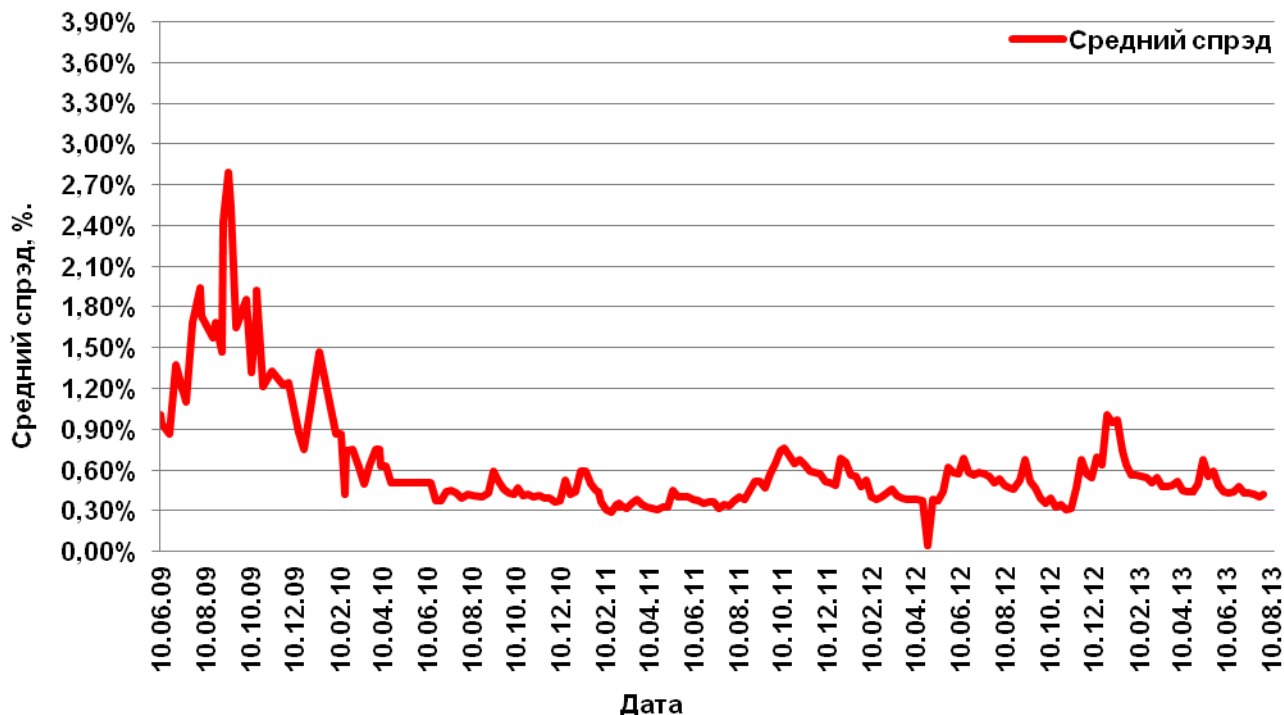
Доллар США

Курс продажи безналичного доллара в Украине за июль понизился на 0,27 % до уровня 8,135 грн, средний курс продажи наличного – на 0,14 % до 8,142 грн. Средний дневной объем торгов американской валютой составил 948,4 млн дол., что на 5,55 % больше, чем в июне.

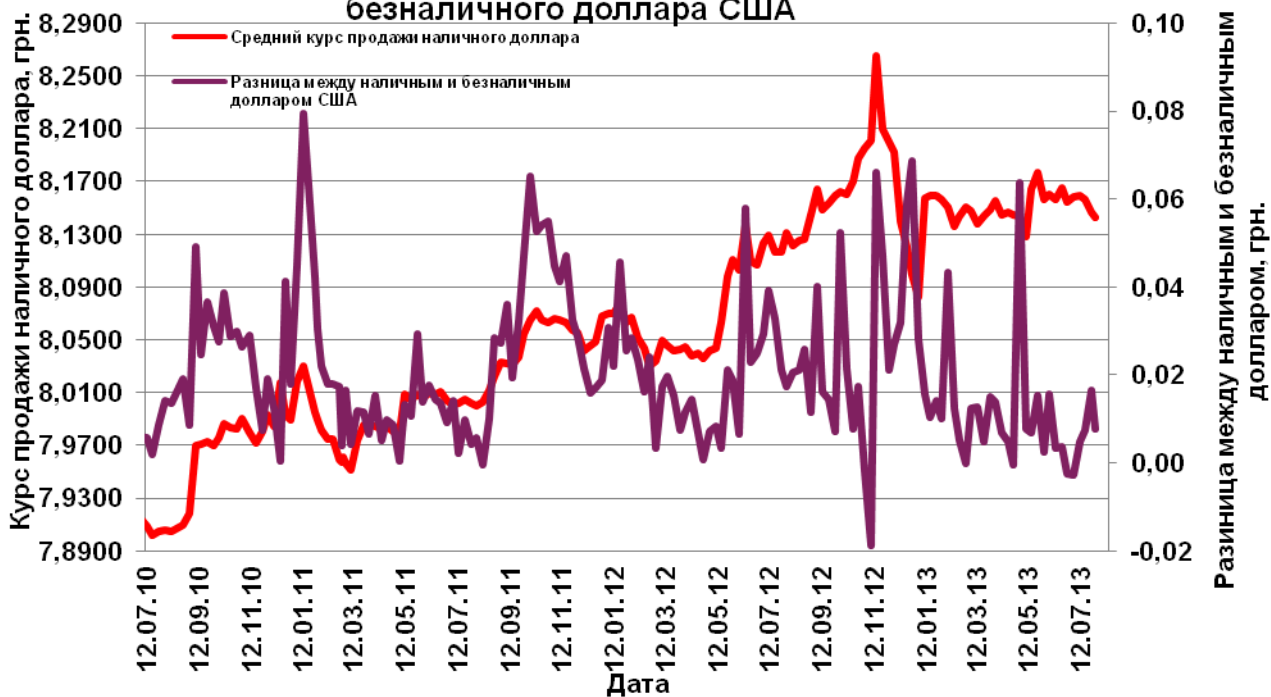
Средний размер спреда по наличным операциям с долларом в Украине за июль сократился на 0,5 % до уровня 0,42 %.

Средний спред по наличным операциям с долларом США

Разница между средним курсом продажи наличного и безналичного доллара увеличилась на 0,1 коп до 0,8 коп, что является умеренной, и не дает повода для беспокойства относительно ситуации на валютном рынке.

Средний курс продажи наличного доллара США и разница между средним курсом продажи наличного доллара и безналичного доллара США

Портфель ОВГЗ, принадлежащий нерезидентам, за прошлый месяц уменьшился на 13,3 % до 4,468 млрд. грн., что, вероятно, произошло на фоне опасений инвесторов относительно сокращения стимулирующих мер в США.

Российский рубль

Курс продажи безналичного рубля в июле понизился на 0,81 % до уровня 0,246 грн, средний курс продажи наличного – на 0,52 % до 0,248 грн. Давление на российскую валюту оказывало приближение начала её девальвации в России.

Прогноз валютного рынка на август 2013 года

Евро

Некоторое давление на евро может оказать выступление М. Драги, после заседания ЕЦБ по процентной ставке 1 августа, где он пытался вербально нейтрализовать позитив от недавнего восстановления экономики еврозоны. Учитывая то, что в целом макроэкономическая статистика из США в последнее время носит позитивный характер, доллар имеет больше шансов оказаться в приоритете. Диапазон колебания евро на международном рынке в августе, по прогнозам аналитиков FOREX CLUB в Украине, может составить 1,2900–1,3500. Средний курс продажи наличного евро, при стабильном курсе доллара, будет находиться в пределах 10,54–11,03 грн.

Доллар США

На динамику доллара в августе будет влиять необходимость государственных выплат в размере 1,221 млрд дол. по ранее взятым долговым обязательствам, а также ситуация на внешних рынках. Однако рост курса продажи американской валюты, как на межбанке, так и на наличном рынке, вряд ли превысит 0,3 %. Поддержкой гривне будет выступать низкий уровень деловой активности в летний период, что обуславливает низкий спрос на валюту со стороны бизнеса и населения. По прогнозам аналитиков FOREX CLUB в Украине, курс продажи наличного доллара в этот период может находиться в диапазоне 8,13–8,167 грн.

Российский рубль

Российская валюта в августе может оказаться под давлением. Основной причиной этому станет намерение регулятора РФ девальвировать национальную валюту. Также, будут оказывать влияние и внешние факторы – данные по рынку занятости в США. Курс продажи наличного рубля в августе может находиться в диапазоне 0,243–0,254 грн.

Оценки украинских предпринимателей касательно перспектив ведения бизнеса ухудшились. Индекс деловых ожиданий ISM в стране по итогам II квартала понизился на 4,3 % до 114,4 %.

Украинский индекс ISM взаимосвязан с глобальным индексом деловой активности PMI, рассчитываемым банком JPMorgan, и отражает ожидания развития бизнеса в будущем.

Количество предпринимателей, которые считают, что их финансовое состояние улучшится в перспективе на три месяца, сократилось до 22,2 % против 23,9 % в I квартале. В перспективе на 12 месяцев улучшения ожидают лишь 29,8 % против 35,8 % в предыдущем периоде. Снижение оценок произошло по большинству секторов, кроме предпринимателей оптовой и розничной торговли, а также предприятий, поставляющих электроэнергию, газ и воду.

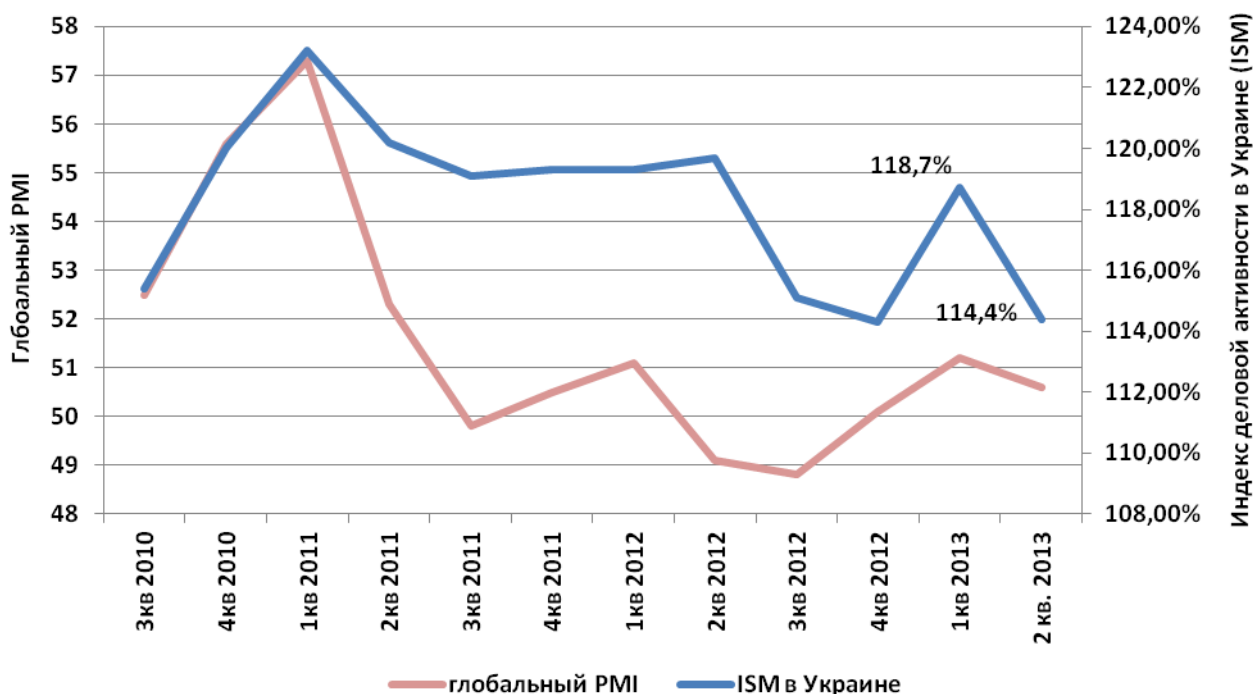
«Сектор розничной торговли остается привлекательным за счет относительно сильного внутреннего спроса, а сектор поставки электроэнергии, газа и воды ожидает плановое осеннее повышение тарифов. Остальные сектора

на фоне замедления мировой экономики и негативной внешней конъюнктуры находятся под давлением, что ухудшает оценки перспектив их дальнейшего развития», – отмечает М. Сальникова, эксперт информационно-аналитического центра FOREX CLUB в Украине.

Оценки предпринимателей в III квартале будут зависеть как от внутренних, так и от внешних факторов. И прежде всего – от способности Украины вовремя расплатиться по ранее взятым обязательствам. Негативное влияние на настроения бизнеса может оказать ожидание сокращения стимулирующих мер в США.

«Индекс деловой активности в Украине по итогам III квартала может составить 113,5–114 %. Настроения бизнеса, скорее всего, начнут улучшаться уже в IV квартале, когда более ясными станут намерения мировых центральных банков и перспективы гривни, а деловая активность в стране будет на сезонном пике».

Индексы деловой активности в Украине (ISM) и мире (PMI от банка JPMorgan)

Слабые экономические данные ухудшают настроения потребителей

Давление на потребительские настроения украинцев в ближайшие месяцы будет оказывать более медленный, чем ожидалось ранее, рост экономики, а также номинальных и реальных доходов.

Индекс потребительских настроений, согласно исследованию, проведенному компанией GfK Ukraine, после снижения в мае на 3,3 пункта, в июне ухудшился на 0,5 пункта до уровня 82,7 пункта. Давление на общий показатель в прошлом месяце оказала оценка потребителями целесообразности совершать крупные покупки и ухудшение девальвационных настроений. Индекс целесообразности совершать крупные покупки понизился на 6,1 пункта до 77,3 пункта, и способствовал ухудшению оценок текущего материального состояния населения. Это объясняется в первую очередь тем, что в летний

период население тратит больше средств на отдых, чем на совершение крупных покупок.

«Традиционное для сентября сезонное увеличение деловой активности, скорее всего, положительно отразится на настроениях потребителей, однако это улучшение будет незначительным», – отмечает М. Сальникова.

НБУ продолжает наращивать резервы в золоте

Доля золота в резервах Нацбанка в июне повысилась до 6,55 % против 6,44 % в мае, считает Н. Ивченко, руководитель информационно-аналитического центра FOREX CLUB в Украине.

Увеличение вложений в золото на 82,4 тыс. тройских унций, по мнению эксперта, связано с привлекательной ценой на золото в этот период на мировом рынке и ожиданиями роста стоимости в долгосрочной перспективе.

«Несмотря на возможность дальнейшего удешевления драгоценного металла – до 1150 дол. за унцию на фоне приближения начала сокращения стимулирующих мер в США, золото остается привлекательным активом в долгосрочной перспективе. Спрос со стороны промышленности на металл остается стабильным, а продажи наблюдаются преимущественно со стороны инвестиционных и хеджевых фондов. Поэтому, как только улучшатся перспективы в мировой экономике, в частности, ситуация в еврозоне и Китае, золото снова может стать объектом для покупок и резко подорожать», – прогнозирует Н. Ивченко.

Доля золота в ЗВР в странах Европы в среднем составляет около 12–15 %, поэтому действия НБУ по покупке золота – это, вероятно, один из шагов в этом направлении.

Инфляция в сентябре может ускориться до 0,3 %

Инфляция в Украине в сентябре может повыситься до 0,3 %. Этому будет способствовать рост цен на услуги ЖКХ, одежду и обувь, считает М. Сальникова, эксперт информационно-аналитического центра FOREX CLUB в Украине.

В сентябре население продолжит смену сезонной одежды, что приведет к её удорожанию. В то же время сдерживающим фактором ускорения инфляции будет оставаться низкая покупательная способность населения, обусловленная отсутствием роста экономики и фактическим дефицитом госбюджета. Внешнее давление на экономику страны, исходящее со стороны приближающегося сокращения программы стимулирования экономики США, может способствовать повышению девальвационных настроений в обществе.

«Значительного роста наличного доллара в сентябре мы не ожидаем, так как уровень выплат по внутренним и внешним долговым обязательствам в этот период будет минимальным, что снижает давление на гривну. Средний курс продажи наличного доллара может колебаться в диапазоне 8,15–8,18 грн», –

прогнозирует
М. Сальникова.

В июле в Украине была зафиксирована дефляция на уровне 0,1 %. Основной причиной этому стало сезонное снижение цен на отдельные виды продуктов питания, одежду и обувь, транспортные услуги, обучение.

Моніторинг законодавства

*Підготовлено компанією
«ЄФІМОВ ТА ПАРТНЕРИ адвокати • аудитори • податкові
консультанти»*

Головні зміни

Законопроект № 2515

ВРУ прийняла в другому читанні та в цілому законопроект № 2515 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо трансфертного ціноутворення».

Під трансфертним ціноутворенням згідно із законопроектом розуміється система визначення звичайної ціни товарів та/або результатів робіт (послуг) у операціях, визнаних відповідно до ст. 39 ПКУ контрольованими.

Законопроектом передбачено, що контроль за трансфертним ціноутворенням буде здійснюватися при проведенні операцій, обсяг яких з кожним контрагентом становить більше 50 млн грн на рік: між пов'язаними особами; між особами, з яких хоча б одна зареєстрована на території, в якій ставка податку на прибуток (корпоративний податок) на п'ять і більше процентних пунктів менше, ніж в Україні.

Для контролю за трансфертним ціноутворенням будуть використовуватися п'ять методів у порядку пріоритетності їх застосування: порівняльної неконтрольованої ціни (аналогів продажу); ціни перепродажу; витрати плюс; чистого прибутку; розподілу прибутку.

Платники податків разом з річною декларацією з податку на прибуток будуть подавати звіт про проведені ними протягом року контрольовані операції.

Норми закону мають набрати чинності з 1 вересня 2013 р.

Законопроект № 0024

4 липня 2013 р. Верховна Рада України прийняла Закон України, яким ратифікувала Конвенцію між Урядом України та Урядом Республіки Кіпр про уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням стосовно податків на доходи та Протокол до неї, підписані 8 листопада 2012 р. у м. Нікосія.

Конвенція передбачає такі ставки податку для основних доходів:

– дивіденди: 5 % / 15 % (5 % – застосовується, якщо одержувач дивідендів володіє не менше 20 % у капіталі компанії, що сплачує дивіденди, або його інвестиція в цю компанію становить не менше 100 тис. євро);

– відсотки: 2 %;

– роялті: 5 % / 10 % (5 % – застосовується до роялті щодо творів науки, патентів, торговельних марок, секретних формул, процесів або інформації, що стосується промислового або комерційного досвіду, а 10 % – застосовується до інших роялті (у тому числі за літературні та музичні твори, фільми, комп'ютерні програми);

– дохід від продажу акцій (включаючи акції, вартість яких відноситься до нерухомості) звільнений від оподаткування.

Конвенція почне застосовуватись, починаючи з 1 січня, наступного за роком ратифікації (тобто, із 1 січня 2014 р.).

Податки і збори

Податок на додану вартість

Лист Міндоходів від 27.06.2013 р.

№ 9684/7/99-99-19-04-01-17

Міндоходів у цьому листі зазначило, що реквізити податкової накладної «номер та дата митної декларації, за якою було здійснено митне оформлення товару, ввезеного на митну територію України» не потрібно поки що зазначати у податковій накладній. Така необхідність виникне після того, як наберуть чинності зміни до форми податкової накладної про її доповнення відповідними графами для відображення таких реквізитів.

Лист ГУ Міндоходів у м. Києві від 25.06.2013 р. № 1418/10/06-406

У цьому листі ГУ Міндоходів у м. Києві роз'яснило, що у разі порушення платником податку – продавцем товарів/послуг порядку реєстрації податкової накладної в Єдиному реєстрі податкових накладних, платник податку – покупець таких товарів/послуг має право додати заяву із скаргою на постачальника до податкової декларації за звітний податковий період, у якому складено таку податкову накладну.

Наказ Мінфіну від 03.06.2013 р. № 574

Мінфін вніс зміни до Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку. Згідно з нововведеннями, первинні документи підлягають обов'язковій перевірці бухгалтерами за формою та змістом, тобто перевіряється наявність у документі обов'язкових реквізитів та відповідність господарської операції чинному законодавству у сфері бухгалтерського обліку, логічна ув'язка окремих показників.

Крім того, у разі виявлення невідповідності первинного документа вимогам законодавства у сфері бухгалтерського обліку, такі документи з письмовим обґрунтуванням передаються керівнику підприємства, установи. До окремого письмового рішення керівника такі документи не приймаються до виконання.

Лист Міндоходів від 18.05.2013 р.

№ 2853/6/99-99-19-04-02-15

Міндоходів у листі зазначило, що коли покупець придбаває право на використання об'єкта права інтелектуальної власності без одержання права

власності на нього, то платежі за таке використання, які є роялті, не є об'єктом оподаткування ПДВ.

Якщо об'єкти права інтелектуальної власності передаються у володіння або розпорядження чи власність, то така операція є об'єктом оподаткування ПДВ для особи, яка передає об'єкт такого права, оскільки відповідно до п. 185.1 ст. 185 ПКУ об'єктом оподаткування ПДВ є операції платників податків, зокрема, з постачання товарів та послуг, місце постачання яких знаходиться на митній території України.

Проте при цьому Міндоходів чомусь не зазначило, що згідно з п. 261 підрозділу 2 розділу XX «Перехідні положення» ПКУ останні із названих у цьому листі операцій хоч і є об'єктом оподаткування, але можуть звільнитися від оподаткування ПДВ як операції з постачання програмної продукції.

**Лист Мінфіну від 07.05.2013 р.
№ 31-08410-07/23-1524/2/1696**

Мінфін у листі нагадав, що суми податкових зобов'язань з ПДВ відображаються за Кт 641 «Розрахунки за податками», аналітичний рахунок «Розрахунки з ПДВ», у кореспонденції з Дт643 «Податкові зобов'язання» у разі перевищення звичайної ціни продажу товарів, робіт, послуг, необоротних активів над фактичною ціною.

Сума нарахованого податкового зобов'язання, яка збільшилася в результаті перевищення звичайної ціни над фактичною ціною, слід відносити до складу інших витрат поточного періоду. Зазначена операція відображається за Дт 949 «Інші витрати операційної діяльності» та Кт 643 «Податкові зобов'язання».

Лист ДПСУ від 16.11.2012 р. № 8941/0/71- 12/22-1117

ДПСУ у цьому листі відзначила, що будь-які документи (у тому числі договори, накладні, рахунки тощо) мають силу первинних документів лише в разі фактичного здійснення господарської операції.

Разом з тим, визначальною ознакою господарської операції є те, що вона повинна спричиняти реальні зміни майнового стану платника податків.

Таким чином, витрати для цілей визначення об'єкта оподаткування податком на прибуток, а також податковий кредит для цілей визначення об'єкта оподаткування ПДВ мають бути фактично здійснені та підтверджені належним чином складеними первинними документами, що відображають реальність господарської операції, яка є підставою для формування податкового обліку платника податків.

Крім того, враховуючи, що юридичною силою документа є властивість, надана документові правовими нормами, яка засвідчується складом та розташуванням його реквізитів, низки його зовнішніх ознак, часових і територіальних меж та об'єктів його дії, перевірка на дефектність документів є дуже важливою, оскільки юридична дефектність документів за змістом п. 44.1 ст. 44 ПКУ не дозволяє відображати такий документ у податковому обліку.

**Лист ДПСУ від 30.05.2012 р.
№ 9222/6/15-3415- 26**

ДПСУ розглянула у листі питання щодо оподаткування ПДВ операцій при наданні агентських послуг нерезидентом з постачання продукції українського підприємства міжнародним компаніям і повідомила таке.

Об'єкт оподаткування ПДВ за агентською винагородою нерезидента відсутній у зв'язку з постачанням послуг, місце постачання яких знаходиться за межами митної території України.

Податок на прибуток

Лист Міндоходів від 17.07.2013 р.

№ 7057/6/99-99-19-03-02-1513

На думку Міндоходів, при здійсненні платником податків операцій з продажу (обміну) товарів, виконання робіт, надання послуг з пов'язаними особами або за операціями з давальницькою сировиною всі витрати, понесені у зв'язку з такими операціями, не повинні перевищувати отримані від таких операцій доходи, тобто ці операції не призводять до виникнення збитків у податковому обліку.

Лист Міндоходів від 03.07.2013 р.

№ 6091/6/99-99- 22-02-04-15/169

Міндоходів відзначило, що бюджетна установа перед направленням працівників у відрядження обов'язково має видати їм аванс у межах суми, визначеної на оплату проїзду, наймання житлового приміщення та добові витрати.

Такий обов'язок для небюджетних підприємств нормативними документами не встановлено. Передбачено тільки обов'язок підприємства відшкодувати працівникові, понесені ним у відрядженні витрати.

Небюджетні підприємства можуть закріпити обов'язок видавати аванс у власному положенні про відрядження або у наказах про відрядження.

Таким чином, незалежно від того видавався аванс на відрядження, чи витрати під час відрядження здійснювались за власні кошти, працівник підприємства зобов'язаний подати

Звіт про використані кошти, видані на відрядження або під звіт у строки, встановлені

пп. 170.9 ст. 170 ПКУ.

Якщо під час службового відрядження відряджена особа отримала готівку із застосуванням платіжних карток, у тому числі з використанням особистого спеціального платіжного засобу, вона подає звіт про використання виданих на відрядження коштів і повертає суму надміру витрачених коштів до закінчення третього банківського дня після завершення відрядження.

Лист Головного управління Міндоходів у м. Києві від 19.06.2013 р.

№ 1179/10/06-4-06

ГУ Міндоходів у м. Києві нагадало, що сума поворотної фінансової допомоги, отримана платником податку від особи, яка є платником податку на прибуток на загальних підставах, не включається до доходів, що враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування. Якщо платник податку не повертає

суму отриманої поворотної фінансової допомоги на кінець звітного періоду особі, що є платником податку на прибуток підприємств на загальних підставах, до доходів звітного періоду, що враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування, включається сума процентів, умовно нарахованих на суму поворотної фінансової допомоги, що залишається неповерненою на кінець такого звітного періоду.

Умовні проценти розраховуються відповідно до пп. 14.1.257 п. 14.1 ст. 14 ПКУ.

Враховуючи вищезазначене, платник податку на прибуток на кінець календарного кварталу має здійснювати як розрахунок умовного нарахування процентів поворотної фінансової допомоги, так і включення до складу своїх доходів неповерненої фінансової допомоги від платника податку.

**Лист Головного управління Міндоходів від 18.06.2013 р.
№ 1131/10/06-4-08**

ГУ Міндоходів в м. Києві зазначило, що податковий дохід від продажу товарів (робіт, послуг) фізичним особам визначається виходячи з договірної ціни, але не менше звичайної ціни, що діяла на дату продажу, оскільки покупці – фізичні особи не є платниками податку на прибуток.

Метод визначення звичайної ціни обирається в такій послідовності: якщо звичайна ціна не може бути визначена за методом «порівняльної неконтрольованої ціни (аналогів продажу)», то може бути застосований такий метод – «ціни продажу».

**Лист Міндоходів від 21.05.2013 р.
№ 3102/6/99-99-19-03-02-15**

Міндоходів розглянуло ситуацію, коли підприємство, що сплачує авансові внески з податку на прибуток, отримало право подати декларацію та фінзвітність за I квартал з причини отримання збитків.

На думку податківців, у такому випадку податкові зобов'язання, визначені в декларації за підсумками I кварталу, зменшуються на суму авансових внесків за січень – березень.

**Лист Міндоходів від 20.05.2013 р.
№ 2886/6/99-99-19-03-02-15**

Міндоходів відзначило, що при отриманні на безкоштовній основі основних засобів з метою оподаткування визнаються доходи у розмірі суми їх амортизації в момент її нарахування. При цьому нарахована амортизація по таких основних засобах включається до витрат у разі їх використання в господарській діяльності..

У разі подальшої реалізації таких основних засобів сума перевищення доходів від їх продажу над їх вартістю, яка була включена до складу доходів, включається до доходів платника, а сума перевищення вартості, що була включена до складу доходів, над доходами від такого продажу включається до витрат платника.

Лист ДПСУ від 26.03.2013 р.

№ 1790/Щ/15-14-14

ДПСУ зазначила, що громадська організація має право вести підприємницьку діяльність і отримувати прибуток від неї. Однак, такий дохід, на відміну від прибутку підприємства, не може бути розподілений між засновниками та членами громадської організації і повинен бути спрямований виключно на досягнення мети громадської організації.

Неприбуткова організація, яка отримує доходи з інших джерел, ніж визначені в п. п. 157.2 – 157.9 ПКУ, зобов'язана сплатити податок з прибутку, який визначається як різниця між доходами з таких інших джерел та сумою витрат, пов'язаних з отриманням таких доходів.

Лист ДПСУ від 18.03.2013 р.

№ 1597/В/17-1114

ДПСУ зазначила, що відрядженому працівникові відшкодовуються витрати на проїзд транспортом загального користування (крім таксі) до станції, пристані, аеропорту, якщо вони розташовані за межами населеного пункту, де постійно працює відряджений працівник, або до місця перебування у відрядженні.

За наявності декількох видів транспорту, що зв'язують місце постійної роботи з місцем відрядження, адміністрація підприємства може запропонувати відрядженому працівникові вид транспорту, яким йому слід користуватися. У разі відсутності такої пропозиції працівник самостійно вирішує питання про вибір виду транспорту.

Відрядженому працівникові відшкодовуються також витрати на проїзд міським транспортом загального користування (крім таксі) відповідно до маршруту, погодженого керівником, і на орендованому транспорті за місцем відрядження (згідно з підтвердними документами).

Витрати на відрядження, не підтверджені відповідними документами (крім добових), не відшкодовуються.

З дозволу керівника може братися до уваги вимушена затримка у відрядженні з причин, що не залежали від працівника, за наявності підтвердних документів в оригіналі.

За час затримки в місці перебування у відрядженні без поважних причин працівникові не виплачується заробітна плата, не відшкодовуються добові витрати, витрати на наймання житлового приміщення та інші витрати.

Лист ДПСУ від 27.10.2011 р.

№ 4445/6/15-1216

ДПСУ зазначила, що в разі неможливості здійснити прямий розподіл амортизаційних відрахувань і витрат між діяльністю, що підлягає патентуванню, та іншими видами діяльності, застосовується коефіцієнт питомої ваги прибутку від діяльності, яка не підлягає патентуванню, до загальної суми прибутку з урахуванням діяльності, що підлягає патентуванню.

Податок на доходи фізичних осіб

Наказ ДПСУ від 27.06.2012 р. № 553

ДПСУ надала текст нової редакції Методрекомендацій щодо складання плану-графіка проведення документальних планових перевірок суб'єктів господарювання, в якій, за обіцянками податківців, не використовується критерій «податкова віддача».

Однак такий критерій залишився для ПДФО при відборі для перевірок фізосіб-підприємців. Зокрема, високий ступінь ризику мають суб'єкти, у яких рівень податкової віддачі менше 0,48 %.

При цьому податкова віддача визначається за формулою:

$$П. \text{ в.} = \text{Середньомісячна сума ПДФО} / \text{Середньомісячний загальний оподатковуваний дохід} \times 100 \%$$

Для розрахунку береться сума за період з початку року до останнього звітного періоду або за попередній календарний рік, який передуює складанню плану-графіка (залежно від того, в якому періоді податкова віддача менша, ніж критерій відбору).

Державана допомога, єдиний соціальний внесок

Лист ПФУ від 27.06.2013 р. № 16652/03-20

ПФУ нагадав, що, починаючи з 01.07.2013 р., платниками ЄСВ є також підприємства, установи, організації, фізичні особи, які використовують найману працю та виплачують допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами, а також особи, які перебувають у відпустці та отримують допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами.

Підприємства, установи, організації, фізособи, які використовують найману працю та виплачують допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами:

- нараховують ЄСВ у розмірі 33,2 % на суми допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами;
- утримують ЄСВ у розмірі 2 % з таких сум з осіб, які перебувають у відпустці та отримують таку допомогу.

Суми нарахованого та утриманого ЄСВ відображаються платником у звітності до Пенсійного фонду та підлягають сплаті за календарний місяць, в якому їх нараховано, не пізніше 20 числа наступного місяця.

Постанова ПФУ від 12.06.2013 р. № 8-1

Постановою внесено зміни до деяких постанов правління ПФУ щодо добровільної участі в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Зокрема, передбачено, що розрахунок ЄСВ із сум, виражених в інвалюті (крім випадків сплати ЄСВ в інвалюті за договорами про добровільне страхування), здійснюється шляхом перерахунку цих сум у гривні за офіційним курсом на день розрахунку ЄСВ.

Договором про добровільну участь може бути передбачена одноразова сплата ЄСВ за попередні періоди, в яких особа не підлягала обов'язковому соцстрахуванню. При цьому сума сплаченого ЄСВ за кожен місяць такого періоду не може бути меншою мінімального страхового внеску та більшою

суми ЄСВ, розрахованого виходячи з максимальної бази нарахування єдиного внеску на дату укладення договору.

Постанова набирає чинності з дня її офіційного опублікування.

Лист ПФУ від 27.05.2013 р. № 13152/03-30

ПФУ нагадав, що студенти вузів та учні ПТУ, які отримали професію за освітньо-кваліфікаційним рівнем «кваліфікований робітник», «молодший спеціаліст», «бакалавр», «спеціаліст» і продовжують навчатися, мають право проходити стажування на умовах, визначених договором про стажування у вільний від навчання час.

Запис про проходження стажування роботодавець вносить до трудової книжки.

Якщо в період стажування студенти та учні виконують професійні роботи, підприємства, установи, організації за всі роботи, виконані у відповідності з наданими завданнями, здійснюють виплату заробітної плати за нормами, розцінками, ставками (окладами) з урахуванням коефіцієнтів, доплат і надбавок.

Зарплата, яка виплачується стажеру, є базою для нарахування ЄСВ.

Лист Мінсоцполітики від 22.05.2013 р. № 413/039/97-13

Мінсоцполітики нагадало, що право на матеріальне забезпечення мають тільки застраховані особи, тобто особи, які підлягають обов'язковому соцстрахуванню у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, та за яких сплачуються страхові внески.

Учні та студенти навчальних закладів мають право на матеріальне забезпечення та соціальні послуги за деякими видами соцстрахування, якщо вони працюють на умовах трудового договору (контракту), отримують зарплату та платять єдиний соціальний внесок.

Лист Мінсоцполітики від 26.04.2013 р. № 478/13/84-13

Мінсоцполітики дійшло висновку, що праця працівника, який спеціально відряджений для роботи у святкові та неробочі дні, оплачується у подвійному розмірі годинної або денної ставки. Проте, враховуючи, що положення Інструкції про службові відрядження поширюються тільки на підприємства, які повністю або частково фінансуються за рахунок бюджетних коштів, то госпрозрахункові підприємства питання стосовно відряджень, у т. ч. і щодо порядку направлення працівників у відрядження та компенсації за роботу у вихідні дні, мають врегулювати в колективному договорі.

Облік робочого часу на підприємстві, яке направляє працівника у відрядження, ведуть відповідно до встановленого режиму робочого часу для цього підприємства. Робочий час працівника, направленого у відрядження, обліковують на підставі наказу керівника – замість робочих днів працівникові роблять відмітку, що підтверджує перебування працівника у відрядженні.

Лист ПФУ від 25.04.2013 р. № 10697/03-20

ПФУ вважає, що особа, яка працює за наймом і одночасно займається адвокатською діяльністю, є платником ЄСВ як найманий працівник. Така особа не має обов'язку сплачувати ЄСВ із сум доходу (прибутку), отриманого від її незалежної професійної діяльності.

Вказані платники ЄСВ беруться на облік в органах ПФУ за місцем проживання не пізніше наступного робочого дня з дня отримання від них заяви, яка подається в 10-денний строк з дня початку провадження відповідної діяльності або укладення трудового договору з найманим працівником, чи укладення договору цивільно-правового характеру з фізичною особою.

Державне регулювання ***Перевірки. Контроль. Штрафи. Податковий борг***

Рішення КСУ від 11.07.2013 р. № 7-рп/2013

Своїм рішенням Конституційний Суд України роз'яснив, що норми Закону України «Про несвоєчасне виконання грошових зобов'язань» у частині нарахування пені за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань, що обмежене подвійною обліковою ставкою НБУ за весь час прострочення, застосовується лише щодо підприємств та фізичних осіб-підприємців.

Це означає, що за прострочення виконання позичальниками – фізичними особами грошових зобов'язань розмір пені не обмежений.

Постанова Правління НБУ **від 27.06.2013 р. № 253**

НБУ установив здійснення ним в III кварталі 2013 р. операцій на міжбанківському валютному ринку у формі інтервенцій за єдиним курсом для згладжування надмірних коливань обмінного курсу гривні – відповідно до стану міжбанківського валютного ринку України та у формі адресних інтервенцій – у разі виникнення нагальних потреб загальнодержавного значення.

Лист Міндоходів від 21.06.2013 р. **№ 9069/7/99-99-22-02-03-17**

Міндоходів, вказуючи на завдання, зокрема, митних органів здійснювати державну митну політику щодо недопущення правопорушень митного законодавства, зазначив про їх можливість проводити документальні перевірки з питань державної митної справи.

У свою чергу, порядок проведення та оформлення результатів таких перевірок регламентовані виключно нормами Митного кодексу України та відповідних йому підзаконних нормативно-правих актів.

Нагадаємо, що документальні перевірки дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів містяться в ст. 345 МК України.

Лист Міндоходів від 10.06.2013 р. **№ 4620/6/99-99-22-02-04-15**

Міндоходів, надаючи роз'яснення щодо строку повернення надміру сплачених коштів відповідно до п. 43.5 ст. 43 ПКУ, зазначив, що обов'язковою умовою для здійснення повернення сум грошового зобов'язання є подання платником податків заяви про таке повернення протягом 1095 днів від дня виникнення помилково та/або надміру сплаченої суми.

Контролюючий орган не пізніше ніж за п'ять робочих днів до закінчення 20-денного строку з дня подання платником податків заяви готує висновок про повернення відповідних сум коштів з відповідного бюджету та подає його для виконання відповідному казначейству.

Оскільки норми ПКУ не містять посилання на визначення «20-денний робочий строк», у п. 43.5 ст. 43 ПКУ йдеться про календарний відлік часу.

Лист Міндоходів від 13.05.2013 р. № 1101/Н/99-99-15-04-01-14

З прив'язкою до ст. 38 Кодексу про адміністративні правопорушення Міндоходів зазначило, що адміністративне стягнення може бути накладене не пізніше як через два місяці з дня його здійснення, а при триваючому правопорушенні – не пізніше як через два місяці з дня його виявлення.

Триваючими правопорушеннями Міндоходів розглядає такі: відсутність обліку доходів та витрат, для яких встановлена обов'язкова форма обліку; відсутність бухгалтерського обліку об'єктів оподаткування, ведення його з порушеннями П(С)БО; інші правопорушення, пов'язані з обчисленням податків – зафіксувати такі правопорушення можна лише в ході документальної перевірки на підставі первинних документів. Стягнення за такі адміністративні правопорушення можуть бути накладені в строк не пізніше як через два місяці з дня їх виявлення (з дати складення та підписання акту перевірки).

До адміністративних правопорушень, які мають разовий характер, Міндоходів відносить несвоєчасне подання декларацій, розрахунків, аудиторських висновків, платіжних доручень на внесення платежів до бюджетів. Стягнення за такі порушення можуть бути накладені не пізніше як через два місяці з дня їх вчинення.

Ухвала ВАСУ від 25.04.2013 р. у справі № К/9991/89344/11

ВАСУ визнав неправомірними дії державної податкової інспекції районного рівня щодо видання наказу на здійснення документальної позапланової виїзної перевірки платника податків на підставі пп. 78.1.12 п. 78.1 ст. 78 ПКУ, оскільки такий наказ може прийматися лише органом державної податкової служби вищого рівня.

Фінансовий моніторинг

Наказ Мінфіну від 28.05.2013 р. № 560

Обліковий ідентифікатор формується Держфінмоніторингом на підставі ключових реквізитів форми обліку, поданих суб'єктом.

У разі зміни ключових реквізитів суб'єкта присвоєний обліковий ідентифікатор анулюється та формується новий.

У разі необхідності отримання повідомлення про присвоєння облікового ідентифікатора суб'єкт, який став на облік, звертається до Держфінмоніторингу з листом, завіреним підписом суб'єкта (керівника) та печаткою суб'єкта (за наявності), у якому вказується дата останньої поданої форми обліку.

Держфінмоніторинг протягом п'ять робочих днів з дати отримання листа-звернення формує і надсилає суб'єкту довідку.

У разі втрати чи пошкодження довідки або зміни реквізитів, для отримання нової довідки суб'єкт подає до Держфінмоніторингу лист-звернення, у якому зазначаються відповідні обставини.

Ліцензії, патенти, дозволи

Постанова КМУ від 11.07.2013 р. № 493

На виконання ч. 2 ст. 4 Закону України «Про концесії на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг» КМУ затвердив Порядок проведення розрахунку плати за експлуатаційну готовність автомобільної дороги, побудованої на умовах концесії. Плата за експлуатаційну готовність автомобільної дороги складається із суми витрат на будівництво автомобільної дороги та її експлуатацію.

Постанова КМУ від 26.06.2013 р № 448

Розмір ліцензійного збору за продовження ліцензії на аналогове ефірне мовлення зменшується на 70 %, якщо на дату прийняття Нацрадою з питань телебачення і радіомовлення рішення про продовження строку дії ліцензії строк, обчислюваний з моменту прийняття такого рішення, до моменту повного переходу від аналогового наземного ефірного телемовлення на цифрове, менший, ніж мінімальний строк дії ліцензії.

Ліквідація та банкрутство

Наказ Мін'юсту від 27.06.2013 р. № 1284/5

Наказ набрав чинності 19.07.2013 р. Ним затверджений Порядок контролю за діяльністю арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів). Перевірки можуть бути плановими (тривалістю не більше десяти робочих днів) та позаплановими (тривалістю не більше трьох робочих днів).

Планова перевірка здійснюється за календарний рік, що передує перевірці, та не частіше одного разу на два роки.

Підставами для проведення позапланової перевірки, зокрема, є:

– подання арбітражним керуючим письмової заяви до органу контролю про проведення перевірки за його бажанням;

– звернення (скарги) фізичних та юридичних осіб щодо дій арбітражного керуючого з викладенням обставин невиконання або неналежного виконання ним покладених на нього повноважень, з яких вбачається необхідність проведення додаткового контролю;

– виявлення недостовірності даних, заявлених у документах, поданих арбітражним керуючим для отримання свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), або у документах обов'язкової звітності, поданих арбітражним керуючим;

– неподання у встановлений строк арбітражним керуючим документів обов'язкової звітності.

**Наказ Мін'юсту від 19.06.2013 р.
№ 1223/5**

Мін'юст розробив типові форми плану санації та мирової угоди у справах про банкрутство.

Зазначеним наказом не встановлюється обов'язковість використання вказаних форм при складанні плану санації та мирової угоди.

**Лист Міндоходів від 22.04.2013 р.
№ 1291/6/99-99-19-03-02-15**

Стосовно щомісячної сплати авансового внеску з податку на прибуток платника податку, який ліквідується (припиняє свою фінансово-господарську діяльність), Міндоходів повідомило наступне:

– незалежно від кількості місяців, протягом яких провадилась діяльність, застосовується загальний алгоритм розрахунку: для сплати у січні – лютому 2013 р. – нарахований податок ділиться на 9, у березні 2013 р. – лютому 2014 р. – ділиться на 12;

– підприємство, що підпадає під дію п. 57.1 ст. 57 ПКУ та розпочало процедуру ліквідації, припиняє сплачувати авансові внески у звітному місяці, у якому подається ліквідаційний баланс;

– нараховані таким платником авансові внески враховуються у зменшення задекларованих зобов'язань у ліквідаційній декларації з податку на прибуток, що подається платником на відповідну дату звітного року;

– якщо доходи платника податку на прибуток за останній річний звітний податковий період перевищують 10 млн грн, за підсумками минулого року платник отримав прибуток та нарахував податкові зобов'язання, то незалежно від того, чи призупинив він діяльність чи ні, платник повинен щомісяця сплачувати авансовий внесок у розмірі не менше 1/12 нарахованої до сплати суми податку за попередній звітний (податковий) рік без подання податкової декларації.

ЗЕД і митне регулювання, валюта та іноземні інвестиції
Грошові розрахунки, РРО

Наказ Міндоходів від 08.07.2013 р. № 249

Міндоходів затвердило нову редакцію Державного реєстру РРО.

Нагадаємо, що однією з причин перенесення Законом від 21.06.2013 р. № 357-VII терміну впровадження відповідальності за неподання щоденної електронної звітності з РРО з 01.07.2013 р. на 01.01.2014 р. була відсутність у

Держреєстрі РРО моделей апаратів, що задовольняють потреби великих магазинів.

**Постанова Правління НБУ
від 06.06.2013 р. № 210**

НБУ оприлюднив постанову від 06.06.2013 р. № 210, що обмежує з 01.09.2013 р. Граничну денну суму готівкових розрахунків між суб'єктами господарювання та громадянами за товари (роботи, послуги) у розмірі 150 тис грн. Розрахунки, що перевищують зазначену суму, повинні будуть здійснюватися для одержувачів коштів виключно в безготівковому порядку, тобто шляхом перерахування коштів з поточного рахунку на поточний рахунок або шляхом внесення грошей до каси банку для подальшого їх перерахування на поточні рахунки.

**Лист НБУ від 30.04.2013 р.
№ 11-117/1518/5387**

На думку НБУ, якщо юридична особа перебуває на значній відстані (в іншому населеному пункті) від відокремленого підрозділу, що використовує при розрахунках РРО, ведення касової книги таким підрозділом вирішується юридичною особою з урахуванням вимог щодо забезпечення оприбуткування готівки, визначених Положенням про ведення касових операцій.

Відокремлені підрозділи мають можливість вибору способів зарахування готівки на банківські рахунки, одним із яких є здавання готівкової виручки у будь-який банк або інші небанківські фінансові установи, які мають ліцензію Держфінпослуг на здійснення переказу коштів, для її переказу та зарахування на певні банківські рахунки без оприбуткування в головній книзі цієї юридичної особи.

Для обліку операцій з готівкою в національній валюті, яка проходить через каси юридичної особи, ведеться одна касова книга. Ведення окремої касової книги юридичною особою для структурного підрозділу, що використовує в роботі РРО, і здійснення в ній записів з оприбуткування готівки такого структурного підрозділу, не передбачено вимогами

Положення про ведення касових операцій.

**Галузі і сфери діяльності
It і телекомунікації**

**Лист Міндоходів від 02.07.2013 р.
№ 10033/7/99-99- 22-03-03-17**

Міндоходів у цьому листі зазначило, що за інформацією Генеральної прокуратури України, згідно з останньою доповіддю Міжнародного альянсу інтелектуальної власності, уряду США рекомендовано понизити статус України серед країн, у яких державна політика щодо інтелектуальної власності викликає найбільше занепокоєння.

У зв'язку з цим Міндоходів вважає за необхідне:

1. При ввезенні товару на митну територію України:

– забезпечити проведення перевірок додержання вимог законодавства про захист прав інтелектуальної власності під час ввезення товарів на митну територію України;

– провести перевірки випадків митного оформлення товарів, які за своїм кодом, назвою та наведеними у митних деклараціях характеристиками співпадають з внесеними до митного реєстру промисловими зразками, але інформація про суттєві відмінності від таких зразків відсутня в опису товару;

2. У ході документальних перевірок суб'єктів господарювання, зокрема планових перевірок у III кварталі 2013 р., приділяти увагу питанням дотримання податкового законодавства при здійсненні операцій з об'єктами інтелектуальної власності (літературними та художніми творами, комп'ютерними програмами, компіляціями даних (базами даних), винаходами, корисними моделями, промисловими зразками та ін.).

Державні закупівлі

Рішення КСУ від 11.07.2013 р. № 7-рп/2013

Своїм рішенням Конституційний Суд України роз'яснив, що норми Закону України «Про несвоєчасне виконання грошових зобов'язань» у частині нарахування пені за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань, що обмежене подвійною обліковою ставкою НБУ за весь час прострочення, застосовується лише щодо підприємств та фізичних осіб-підприємців.

Це означає, що за прострочення виконання позичальниками – фізичними особами грошових зобов'язань розмір пені не обмежений.

Транспортні та експедиторські послуги

Наказ МВС від 20.06.2013 р. № 606

МВС України цим наказом затвердило:

– Інструкцію з обміну інформацією між автоматизованою системою «Управління фінансами МВС України» та системою «Національна автоматизована інформаційна система Департаменту Державтоінспекції»;

– Порядок кодування платежу для сплати штрафів за порушення Правил дорожнього руху.

Затвердженими Інструкцією та Порядком передбачається, що сплачені штрафи за порушення ПДР будуть автоматично зараховуватися та відображатися у системі «Національна автоматизована інформаційна система Департаменту Державтоінспекції», а отже, водіям не потрібно буде додатково в департаментах ДАІ підтверджувати факт сплати ними штрафів.

Але для цього, при поданні касових документів або розрахункових документів на сплату штрафів, платникам, заповнюючи реквізит «Призначення платежу», необхідно буде правильно зазначати код платежу, який містить: код Класифікації доходів бюджету, серію та номер протоколу про адміністративне правопорушення.

**Наказ Мінінфраструктури
від 30.05.2013 р. № 329**

Мінінфраструктури цим наказом затвердило Порядок обігу карток, що використовуються в цифрових контрольних пристроях (тахографах), який визначає процедури видачі, оновлення, заміни та анулювання дії карток, що використовуються в цифрових контрольних пристроях (тахографах), а також строки дії таких карток.

Прийняття цього наказу пов'язане з урегулюванням питання щодо тривалості робочого часу та відпочинку екіпажів транспортних засобів, які виконуються міжнародні перевезення.

Так, передбачено, що картки водія видаються фізособам, які:

- мають право керувати ТЗ;
- мають національне посвідчення водія хоча б однієї з категорій: С, С1, D, D1;
- не мають на дату подачі заяви, у випадку первинної видачі картки, іншої діючої картки водія;
- мають постійне місце проживання на території України.

Картки підприємства видаються суб'єктам господарювання, зареєстрованим на території України, які є власниками або користувачами ТЗ, які відповідно до чинного законодавства повинні бути обладнані тахографами.

Картка майстерні видається ПСТ, які внесені до переліку суб'єктів господарювання, що здійснюють установлення та технічне обслуговування контрольних пристроїв (тахографів) у ТЗ, та не мають права на картку підприємства.

Картки контролера видаються особам, що уповноважені відповідно до законодавства здійснювати контроль за режимом праці та відпочинку водіїв, а також особам, які здійснюють державний контроль у сфері безпеки дорожнього руху.

Для отримання картки заявник подає заяву до Центру з видачі карток Мінінфраструктури особисто або поштовим відправленням. До заяви додаються документи, визначені розд. III Порядку.

Картка видається користувачу картки протягом 20 робочих днів з дати реєстрації заяви на видачу або оновлення картки, якщо не оформлено рішення про відмову у видачі картки.

Будівництво

Закон України від 20.06.2013 р. № 353

Цим Законом внесено такі зміни до Кодексу цивільного захисту України.

Експертизі у сфері цивільного захисту у випадках, передбачених законом, підлягають:

- 1) проекти містобудівної документації в частині додержання вимог законодавства з питань техногенної та пожежної безпеки;
- 2) проекти будівництва в частині додержання вимог нормативно-правових актів з питань техногенної, пожежної, ядерної та радіаційної безпеки, міцності, надійності та необхідної довговічності.

Декларація відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства з питань пожежної безпеки тепер не подається на використання об'єктів, що в установленому законодавством

порядку приймаються в експлуатацію після завершення будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту.

Органи пожежного нагляду позбавлені права брати участь у проведенні експертизи у сфері цивільного захисту проектів будівництва стосовно додержання вимог щодо техногенної та пожежної безпеки.

Закон вводить в дію з 1 липня 2013 р.

Постанова КМУ від 03.06.2013 р. № 481

Цією постановою визначено процедуру організації будівництва на конкурсних засадах житла для військовослужбовців, осіб рядового та начальницького складу, членів їх сімей на земельних ділянках державної власності (крім земель оборони).

Перелік земельних ділянок, що пропонуються для спільного будівництва житла, визначається організатором конкурсу, погоджується органами виконавчої влади, уповноваженими здійснювати розпорядження земельними ділянками, Мінекономрозвитку та подається Кабінетові Міністрів України для затвердження.

На підставі затвердженого Кабінетом Міністрів України переліку земельних ділянок, на яких планується спільне будівництво житла, керівник правоохоронного органу спеціального призначення або іншого державного органу, який комплектується військовослужбовцями, особами рядового та начальницького складу, утворює конкурсну комісію, затверджує її склад та голову.

Конкурсна комісія розміщує протягом семи днів з дати прийняття рішення про проведення конкурсу в засобах масової інформації та на офіційному веб-сайті організатора конкурсу інформацію про проведення конкурсу. Конкурс проводиться за наявності не менш як двох учасників.

Критерієм визначення переможця є максимальна кількість житла (кількість квартир та загальна площа житла), що може отримати організатор конкурсу, прогнольні строки закінчення його будівництва та введення в експлуатацію.

Після оголошення результатів конкурсу його організатор укладає в місячний строк з переможцем договір про будівництво житла на умовах, визначених у конкурсній пропозиції.

До договору обов'язково включається умова про те, що під час його виконання не допускається зменшення максимальної кількості житла (кількості квартир та загальної площі житла), що може отримати організатор конкурсу.

Наказ Мінбуду від 14.05.2013 р. № 195

Наказом Мінбуду надано чинності з 01.09.2013 р. ДСТУ-Н Б В.1.2-16:2013 «Визначення класу наслідків (відповідальності) та категорії складності об'єктів будівництва», розроблений ДП «Державний науково-дослідний інститут будівельного виробництва».

Також цим наказом доручено ДП «Укранхбудінформ» забезпечити видання цього національного стандарту не пізніше ніж за 90 днів до набрання ним чинності.

Фінансові послуги

Наказ ФДМУ від 17.07.2013 р. № 1042

Порядком складання актів оцінки пакетів акцій акціонерних товариств при їх продажу на конкурентних засадах (крім продажу на конкурсах) затверджено наступне.

Акти оцінки пакетів акцій АТ підлягають рецензуванню.

Акти оцінки пакетів акцій АТ затверджуються керівником державного органу приватизації або уповноваженою ним особою.

Датою оцінки пакета є останнє число будь-якого місяця, в межах строку розміщення пакета акцій відповідно до затвердженого плану розміщення акцій АТ, яке встановлюється при складанні акта оцінки пакета акцій АТ.

Акт оцінки пакета акцій АТ вважається недійсним, якщо:

- закінчився строк його дії, у тому числі з урахуванням його продовження;
- змінилися розмір пакету акцій АТ, кількість акцій, номінальна вартість акцій.

Для АТ, пакети акцій якого підлягають оцінці, подаються такі документи:

- акт оцінки майна (акт оцінки вартості єдиного (цілісного) майнового комплексу), складений під час приватизації (корпоратизації);

- затверджений (уточнений) план розміщення акцій, згідно з яким буде здійснюватися продаж пакета;

- баланс госпсуб'єкта (фінзвітність) на останню звітну дату (за станом на кінець останнього дня кварталу (року) поточного року).

Лист НБУ від 15.07.2013 р. № 25-110/8432

НБУ роз'яснив, що банки при вирішенні питання арешту коштів на рахунках клієнтів під час кримінального провадження повинні керуватися главою 17 і п. 9 розділу XI «Перехідні положення» КПК України.

Згідно з гл. 17 слідчий суддя під час досудового розслідування або суд під час судового провадження накладають арешт на майно, у т. ч. гроші в будь-якій валюті в безготівковому вигляді. Рішення про це має містити порядок його виконання. Порядок скасування арешту регламентовано ст. 174 КПК України, де передбачено, що арешт може бути скасований рішенням слідчого судді або суду, постановою прокурора.

У п. 9 розд. XI «Перехідні положення» КПК України встановлено, що запобіжні заходи, арешт майна, відсторонення від посади, застосовані під час дізнання та досудового слідства до дня набрання чинності новим КПК України, діють до моменту їх зміни, скасування або припинення.

Постанова НБУ від 07.06.2013 р. № 213

НБУ вніс зміни до порядку накладання штрафу на банки. Згідно зі змінами банк сплачує нараховану суму штрафу протягом строку, встановленого Нацбанком, і повідомляє Нацбанк про сплату штрафу.

Нацбанк (територіальне управління Нацбанку) звертається до адміністративного суду з позовною заявою про стягнення з банку відповідної суми штрафу, якщо банк не оплатить штраф у встановлений строк.

Обсяг (перелік) операцій, які обмежуються, зупиняються або припиняються, визначається Нацбанком.

Постанова НБУ від 06.06.2013 р. № 212

НБУ вніс такі зміни до нормативно-правових актів НБУ.

За вкладами (депозитами) овернайт, розміщеними банком в іншому банку, відсотки нараховуються відповідно до умов договору.

Юрособи-резиденти, відокремлені підрозділи юросіб-резидентів, нерезиденти-інвестори, іноземні представництва мають право відкривати рахунки для забезпечення своєї госпдіяльності.

Фізособи мають право відкривати рахунки для здійснення підприємницької, незалежної профдіяльності та для власних потреб.

Змінено перелік документів, необхідних для відкриття рахунку в банку.

Фізособа, яка займається незалежною профдіяльністю, для відкриття рахунку зобов'язана також надати в банк копію документа, що підтверджує взяття на облік у ДПС.

Фізособи, у т. ч. фізособи-підприємці та фізособи, що здійснюють незалежну профдіяльність, при відкритті поточного рахунку подають картку зі зразками підписів.

Нотаріус із метою вчинення нотаріальних дій щодо прийняття в депозит грошової суми відкриває окремий поточний рахунок.

Кошти, які знаходяться на зазначеному рахунку, належать клієнтам нотаріусів у межах переданої кожним клієнтом суми. Нотаріус здійснює управління грошовими коштами, що знаходяться на рахунку, і не має права використовувати ці кошти для інших цілей.

Постанова НБУ від 04.06.2013 р. № 194

НБУ затвердив зміни до порядку вилучення документів банку. Так, копії первинних документів, реєстрів бухобліку та звітів можуть бути вилучені в банку лише за рішенням відповідних органів, прийнятим у межах їх повноважень.

Вилучення (виїмка) оригіналів первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку та звітів проводиться на підставі ухвали слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів.

Банк зобов'язаний надати тимчасовий доступ до первинних документів, реєстрів бухобліку та звітів, зазначених в ухвалі.

Представник банку зобов'язаний:

– ознайомитися з оригіналом ухвали, що пред'являється особою, зазначеною в ухвалі;

– отримати від особи, що пред'явила ухвалу, копію ухвали; опис документів, що вилучаються на виконання ухвали; копію протоколу про вилучення (виїмку) документів.

Обшук та огляд речей та документів, які містять інформацію, що становить банківську таємницю, їх тимчасове вилучення під час цих слідчих (розшукових) дій проводяться на підставі ухвали слідчого судді про дозвіл на обшук або огляд володіння особи.

Рішення НКЦПФР від 14.05.2013 р.

№ 516

Визначені порушення, при яких дія ліцензії на окремі види профдіяльності на фондовому ринку може бути призупинена.

Дія ліцензій за певним видом профдіяльності може бути призупинена за рішенням НКЦПФР для проведення перевірки ознак маніпулювання на фондовому ринку.

Інформація про призупинення дії ліцензії розміщується на офіційному сайті НКЦПФР і публікується в офіційному виданні НКЦПФР протягом п'яти робочих днів з дати прийняття відповідної постанови.

У разі усунення порушень, ліцензіат у встановлений строк зобов'язаний надати в НКЦПФР звіт про усунення порушень не пізніше ніж за 20 робочих днів до дня закінчення строку призупинення дії ліцензії.

За підсумками розгляду звіту ліцензіата НКЦПФР протягом п'яти робочих днів може прийняти рішення про поновлення дії ліцензії, якщо строк, на який призупинено дію ліцензії, ще триває, про що письмово повідомляє ліцензіата.

Встановлено також підстави для анулювання ліцензії.

Скарги на дії територіальних органів НКЦПФР, пов'язані зі здійсненням ними контролю за діяльністю ліцензіатів, розглядаються НКЦПФР. Прийняті за результатами розгляду скарг рішення НКЦПФР можуть бути оскаржені в судовому порядку.

Рішення НКЦПФР від 14.05.2013 р.

№ 818

Цим рішенням НКЦПФР затвердила Ліцензійні умови провадження професійної діяльності на фондовому ринку (ринку цінних паперів) – діяльності з організації торгівлі на фондовому ринку. Новими Ліцензійними умовами встановлено, що фондова біржа повинна здійснювати діяльність за місцезнаходженням, зазначеним у ЄДРПОУ та в ліцензії, виданій ДКЦПФР та НКЦПФР, у приміщенні, повністю відокремленому від приміщень інших юросіб.

Виконавчий орган ліцензіата повинен знаходитись у нежитловому приміщенні за цим місцезнаходженням.

Фондова біржа повинна мати електронну торговельну систему.

Ліцензіат зобов'язаний оприлюднити до 30 квітня року, наступного за звітним, річну фінзвітність та річну консолідовану фінзвітність разом з аудиторським висновком на своєму сайті з опублікуванням у періодичному або неперіодичному виданні.

Рішення НКЦПФР від 14.05.2013 р.

№ 820

Змінами до Ліцензійних умов провадження професійної діяльності на ринку цінних паперів – діяльності з управління іпотечним покриттям встановлено, що ліцензіат зобов'язаний оприлюднити до 30 квітня року наступного за звітним періодом, річну фінзвітність та річну консолідовану фінзвітність разом з аудиторським висновком на своєму сайті з опублікуванням у періодичному або неперіодичному виданні.

Керуючий, емітент і аудитор (аудиторська фірма) не можуть бути пов'язаними особами.

Частка керуючого разом з пов'язаними особами у статутному капіталі Центрального депозитарію не може становити більше 5 %.

Ліцензіат зобов'язаний подати повідомлення в НКЦПФР у разі:

– звільнення особи, яка займає посаду головного бухгалтера;

– призначення особи, яка займає посаду головного бухгалтера.

Ліцензіат зобов'язаний щороку до 1 лютого подавати до НКЦПФР станом на 1 січня поточного року документи, що додаються до заяви про видачу ліцензії.

Рішення НКЦПФР від 14.05.2013 р.

№ 815

Ліцензійними умовами провадження професійної діяльності на фондовому ринку (ринку цінних паперів) – депозитарної діяльності, а саме діяльності з ведення реєстру власників іменних цінних паперів встановлено, що здійснювати діяльність з ведення реєстрів власників іменних ЦП можуть лише юрособи, утворені у формі АТ або ТОВ, і за умови, що така діяльність передбачена їх установчими документами.

Ліцензіат може здійснювати діяльність з ведення реєстрів за умови членства щонайменше в одному об'єднанні профучасників ринку ЦП або СРО, що об'єднує профучасників ринку ЦП, і включення реєстратора (крім банку) до держреєстру фінансових установ.

Діяльність з ведення реєстрів є виключним видом його діяльності й не може поєднуватися з іншими видами діяльності, окрім депозитарної.

Якщо власником заявника виступає профучасник фондового ринку, то його частка в статутному капіталі не може перевищувати 10 %.

Частка реєстратора у статутному капіталі зберігача не може перевищувати 5 %.

Готельний бізнес

Постанова КМУ від 03.07.2013 р № 470

Порядок, затверджений цією постановою, визначає процедуру доведення до споживачів інформації про вид об'єкта туристичної інфраструктури та його категорію. Ця інформація доводиться двома шляхами:

1. Держтуризмкурорт розміщує на своєму офіційному веб-сайті реєстр свідоцтв про встановлення категорій об'єктам. Доступ користувачів до даних реєстру здійснюється безкоштовно;

2. Власник об'єкта, якому встановлено категорію, забезпечує виготовлення та встановлення знака категорії об'єкта. Знак категорії об'єкта розміщується на фасаді будівлі об'єкта на висоті не нижче ніж півтора метра та не вище ніж два метри від поверхні землі, повинен мати прямокутну форму, зображення в один ряд у верхній частині зірок у кількості відповідно до встановленої категорії об'єкта або дані про рівень обслуговування об'єкта, містити інформацію про вид та найменування об'єкта, мати у нижній частині напис стосовно свідоцтва про встановлення категорії об'єкту, бути виготовленим із стійкого матеріалу,

що забезпечує його довгострокове використання у відповідних кліматичних умовах; забезпечувати чітке сприйняття нанесених написів.

Об'єкти правовідносин
Земля

Наказ Мінекології від 12.07.2013 р.
№ 309

Наказом затверджено Методичні рекомендації щодо розробки Положень про території та об'єкти природно-заповідного фонду України.

Методичні рекомендації визначають основні вимоги до оформлення, змісту, погодження та затвердження вказаних Положень. Наказом також передбачено, що до Положення додається схема розташування території або об'єкта ПЗФ на фрагменті топографічної карти або матеріалів землеустрою масштабу 1:25000 або 1:10000, які відображають розміщення та прив'язку території (об'єкта) до державної системи координат.

Постанова ВАСУ від 04.07.2013 р.
у справі № К-41900/10

Справа стосується спору щодо нарахування податковою інспекцією земельного податку за період з 01.07.2005 р. по 30.06.2008 р. ВАСУ в постанові дійшов висновку, що оскільки позивачем було набуто у власність будівлю, до нього відповідно до ст. 120 ЗКУ та ст. 377 ЦКУ перейшло й право власності, право користування на земельну ділянку, на якій така будівля розміщена.

Відповідно, позивач з моменту набуття права власності мав сплачувати плату за землю, а тому відповідачем правомірно нараховано позивачу суму податкового зобов'язання з земельного податку.

Лист Держземагентства
від 03.07.2013 р. № 11770/17/11-13

У листі зазначається, що право власності на землю може набуватися сільськогосподарським виробничим кооперативом шляхом внесення до пайового фонду земельних ділянок його членами. Право власності на такі земельні ділянки виникає з моменту його державної реєстрації. При цьому слід враховувати мораторій на відчуження окремих земельних ділянок сільськогосподарського призначення, встановлений в п. 15 розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу України.

Закон України від 02.07.2013 р.

Законом, зокрема, передбачено, що органам при погодженні проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки забороняється:

- вимагати додаткові матеріали та документи, які не входять до складу проекту землеустрою;
- залучати до розгляду будь-які підприємства, установи та організації, інші органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування, вимагати надання погоджень проекту цими органами;
- вимагати проведення будь-яких обстежень, експертиз, інших робіт.

При цьому кожен орган здійснює розгляд проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки самостійно і не може вимагати попереднього погодження проекту іншими органами.

Законом також визначено, що державна реєстрація земельних ділянок, обмежень у їх використанні, ведення поземельних книг, внесення до Державного земельного кадастру відомостей здійснюються Державними кадастровими реєстраторами, що здійснюють свою діяльність за місцем розташування земельної ділянки (район, місто республіканського значення АРК, місто обласного значення).

Закон України від 02.07.2013 р.

Законом передбачається, що якщо у місячний строк з дня реєстрації клопотання відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування не надав дозвіл на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки або мотивовану відмову у його наданні, то через десять робочих днів з дня закінчення зазначеного строку громадянин, зацікавлений в одержанні безкоштовно у власність (користування) земельної ділянки із земель державної або комунальної власності, набуває право замовити розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки без надання такого дозволу.

Законом також встановлена відповідальність за порушення строку погодження (відмови у погодженні) документації із землеустрою.

Закон України від 02.07.2013 р.

Встановлено вимоги щодо технічного та технологічного забезпечення топографогеодезичної та картографічної діяльності.

Крім того, запроваджено порядок здійснення державного геодезичного нагляду, який здійснюється Держземагентством шляхом проведення планових та позапланових перевірок.

Наказ ФДМУ від 02.07.2013 р. № 674

Перелік документів, які подаються для участі в конкурсі з відбору виконавців робіт із землеустрою, доповнений згодою на обробку персональних даних (для фізичних осіб-підприємців).

Висновок ВСУ від 01.07.2013 р.

У документі викладені висновки ВСУ, вміщені у постановах, ухвалених за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої п. 1 ч. 1 ст. 355 ЦПК України, за перше півріччя 2013 р. Стосовно земельних відносин висновки ВСУ такі:

– державний акт на право власності на земельну ділянку, виданий органом, який не мав на це законних повноважень, визнається недійсним;

– видання головою держадміністрації розпорядження про затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки без висновку державної експертизи зазначеного проекту землеустрою суперечить положенням законів України;

– у разі приватизації громадянином земельної ділянки необхідність сплати до бюджету відновної вартості розташованих на ній багаторічних зелених насаджень виникає із самого лише факту переходу до громадянина права власності на земельну ділянку, а отже, і розташованих на ній зелених насаджень, і не пов'язується з їх фактичним видаленням;

– спорудження паркану по межі орендованої земельної ділянки не є таким, що суперечить режиму берегової захисної смуги водного об'єкта;

– у спорах, що пов'язані з правом власності на земельні ділянки, недійсними можуть визнаватись як рішення, на підставі яких видано відповідні державні акти, так і самі акти на право власності на земельні ділянки.

Лист Держземагентства від 26.06.2013 р. № 11372/17/7-13

Держземагентство роз'яснило, що датою, з якої кадастровий номер земельній ділянці вважається присвоєним, є дата державної реєстрації земельної ділянки. Датою державної реєстрації земельної ділянки є дата відкриття Поземельної книги. Номером Поземельної книги є кадастровий номер земельної ділянки.

Кадастровий номер земельній ділянці, право власності (користування) на яку не зареєстровано, проте на якій розташований житловий будинок, присвоюється за заявою власників такого будинку на підставі розробленої технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) без прийняття рішення відповідним органом місцевого самоврядування про надання дозволу на її розроблення.

При цьому державна реєстрація земельної ділянки скасовується Державним кадастровим реєстратором, який здійснює таку реєстрацію, у разі, коли протягом одного року з дня здійснення державної реєстрації земельної ділянки речове право на неї не зареєстроване з вини заявника.

Рішення органів виконавчої влади або місцевого самоврядування про передачу ділянок у власність або користування приймається без здійснення державної реєстрації права держави чи територіальної громади на такі земельні ділянки, крім випадків, коли право власності на земельні ділянки державної або комунальної власності вже зареєстровано в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.

Постанова КМУ від 26.06.2013 р. № 482

Постановою виключені із Переліку певних дій щодо провадження господарської діяльності або видів господарської діяльності, які не можуть провадитися на підставі декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства, зокрема, такі позиції:

– відновлення земляних робіт;

– відведення земельних ділянок, у тому числі тих, що призначаються для сільськогосподарських потреб;

– зміна землевласника, землекористувача на території пам'яток та в їх охоронних зонах, на охоронюваних археологічних територіях, в історичних ареалах населених місць.

**Наказ Держземагентства
від 13.06.2013 р. № 254**

Згідно з наказом визнано таким, що втратив чинність, наказ Державного комітету України із земельних ресурсів від 05.08.2008 р. № 257 «Про затвердження форми витягу з Державного реєстру оцінювачів».

**Постанова ВСУ від 04.06.2013 р.
у справі № 21-64а13**

ВСУ зробив висновок про те, що рішення сільради про надання у власність земельної ділянки для будівництва та обслуговування житлового будинку, а також рішення про надання дозволу на складання проекту землеустрою щодо відведення такої земельної ділянки у власність, є ненормативними правовими актами одноразового застосування, які вичерпали свою дію фактом їх виконання, а тому вони не можуть бути в подальшому скасовані органом місцевого самоврядування.

Постанова КМУ від 03.06.2013 р. № 483

Постановою затверджено Порядок, який визначає механізм обміну інформацією між кадастрами та інформаційними системами та перелік відомостей, обмін якими може здійснюватися у процесі такої взаємодії.

Обмін інформацією між кадастрами та іншими інформаційними системами ведеться на електронних, а на вимогу суб'єкта інформаційного обміну – паперових носіях.

Взаємодія між кадастрами та інформаційними системами здійснюється шляхом надання картографічної основи та іншої інформації Державного земельного кадастру для інших кадастрів та інформаційних систем, а також шляхом надання до ДЗК геопросторових даних та інших матеріалів кадастрів та інформаційних систем.

Перелік відомостей, обмін якими здійснюється у процесі інформаційної взаємодії між кадастрами та інформаційними системами, наведено у додатку до Постанови.

Визнано такими, що втратили чинність, постанови КМУ від 02.04.2002 р. № 449 «Про затвердження форм державного акта на право власності на земельну ділянку та державного акта на право постійного користування земельною ділянкою», а також від 27.05.2009 р. № 774 «Питання видачі державних актів на право власності на земельну ділянку».

**Лист Держземагентства
від 21.05.2013 р. № 8894/17/7-13**

У листі роз'яснено, що земельні ділянки, право власності (користування) на які виникло до 2004 р., вважаються сформованими незалежно від присвоєння їм кадастрового номера. При цьому раніше видані державні акти (на право приватної власності на землю, на право власності на землю, на право власності на земельну ділянку та на право постійного користування землею) залишаються чинними та підлягають заміні у разі добровільного звернення громадян або юридичних осіб.

У разі втрати державного акта особа після державної реєстрації земельної ділянки в Державному земельному кадастрі може замовити та отримати витяг з нього про земельну ділянку з наступним оформленням права власності на земельну ділянку відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень».

**Лист Держземагентства
від 29.03.2013 р. № 5251/13/12-13**

За твердженням Держземагентства, надання доступу нотаріусам до Державного земельного кадастру можливе за умов створення на їх робочих місцях комплексної системи захисту інформації Державного земельного кадастру з підтвердженою відповідністю за результатами державної експертизи.

**Об'єкти правовідносин
Нерухомість**

Наказ ФДМУ від 05.06.2013 р. № 768

З метою приведення нормативно-правових актів Фонду державного майна України у відповідність з вимогами чинного законодавства визнано таким, що втратив чинність, наказ Фонду державного майна України від 09.03.1993 р. № 117 «Про затвердження Інструкції по здійсненню оцінки вартості об'єктів приватизації та оренди».

Закон України від 04.07.2013 р. № 2405

Цим Законом вносяться такі зміни до Податкового кодексу України.

Законом вносяться зміни до пп. 265.2.2 п 265.2 ст. 265 ПКУ, згідно яких також не є об'єктами оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки:

– об'єкти житлової нерухомості, які належать багатодітним сім'ям, прийомним сім'ям, сім'ям опікунів, піклувальників дітей (зараз – та прийомним сім'ям), у яких виховується троє та більше дітей, але не більше одного такого об'єкта на сім'ю;

– об'єкти житлової нерухомості, які належать дітям-сиротам, дітям, позбавленим батьківського піклування, та особам з їх числа, але не більше одного такого об'єкта на дитину.

Законом також передбачено, що для фізичних осіб у 2013 р. податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, нараховуватися та справлятися не буде.

Страхування

Автоцивілка

І. Шевчук, юрист

Перш ніж укласти договір страхування, дізнайтеся! (тонкощі автострахування та «автоцивілки»)

Між кількістю майна та страхом його втратити – прямо пропорційна залежність.

Легко уявити ступінь стурбованості власника підприємства, майно якого кожного дня піддається ризику бути пошкодженим, або навіть знищеним. Страхування дає відчуття спокою за цілісність та збереженість майна, що йому належить. Точніше, має давати...

На жаль, інститут страхування в Україні ускладнений хаотичним законодавством, суть якого зводиться до надання страховикам законного способу збагачення за рахунок продажів страхових полісів та мінімізації (уникнення) страхових відшкодувань за різноманітними схемами та способами.

Давайте дослідимо кілька цікавих аспектів страхування одного з найпоширеніших видів майна підприємства – автомобілів, аби вивчити деякі особливі проблеми функціонування такого, безумовно, цікавого правового явища в нашій країні. Не обійдемо увагою і «автоцивілку» – страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

Декілька слів про страхування взагалі

Закон про страхування (його загальні положення) трактує страхування як відносини, що мають цивільно-правовий характер. Метою таких відносин є захист майнових інтересів осіб (у нашому випадку підприємств) у разі настання певних подій, що безпосередньо зачіпають стан того чи іншого майна, яке їм належить і становить предмет страхування. Такі події відповідно до ст. 1 вказаного Закону є страховими випадками і визначаються договором страхування або чинним законодавством.

Але, що є захистом майнових інтересів та у чому саме такий захист проявляється?

Ніякого безпосереднього захисту майна у страхуванні не існує, це не охорона. Майнові інтереси підприємства у страхуванні зводяться до набуття права на отримання страхового відшкодування від страховика внаслідок настання попередньо визначених страхових випадків за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати підприємством страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів.

Добровільне майнове автострахування

Страхування автомобілів, як одного з видів майна, є добровільним (п. 11 ст. 6 Закону про страхування). Добровільне страхування взагалі – це встановлення між страхувальником (підприємством) і страховиком цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів першого без наявності

факту законодавчого закріплення обов'язковості існування таких відносин. Загальні умови та порядок здійснення добровільного страхування визначаються правилами страхування, що встановлюються страховиком самостійно відповідно до вимог Закону про страхування. Однією з особливостей добровільного страхування є те, що його конкретні умови визначаються сторонами безпосередньо при укладенні відповідного договору.

Зазвичай українські підприємства здійснюють добровільне страхування власних автомобілів шляхом укладання договору КАСКО. Даний вид страхування передбачає відшкодування збитків при пошкодженні чи загибелі транспортного засобу, але не включає в себе страхування пасажирів і вантажів, які ним перевозяться.

Загальновідомо, що юридичні особи, що мають автомобілі (автопарки) для страховиків є набагато цікавішими клієнтами, ніж громадяни, тому на страховому ринку точиться безперервна боротьба за солідних клієнтів. Головна «зброя» страховиків у цій боротьбі – пропонування різноманітних привабливих умов страхування за так званими «індивідуальними програмами». Під ними слід розуміти закріплення у договорі страхування будь-яких вимог страхувальника, що за звичай не входять до типового шаблону договору страхування.

«У чому ж тут тонкощі?», – запитаєте ви. З першого погляду знайти їх важко, але вони є.

Відповідно до ст. 16 Закону про страхування договори укладаються відповідно до правил страхування. Таким чином, Закон встановлює, що правила страхування, фактично, є уніфікованим додатком до договорів страхування, визначаючи, що останні, по своїй суті, мають орієнтуватись на правила страховика у момент укладання договорів та не можуть їм суперечити.

Проблема полягає у тому, як саме договір із цікавою індивідуальною умовою буде співвідноситись із правилами страхування. Відповідно до п. 1 ст. 20 Закону про страхування, страховик зобов'язаний ознайомити страхувальника з умовами та правилами страхування, але слід пам'ятати, що в реальній буденності діяльність страховиків в Україні має дві основні мети:

- продати поліс;
- не платити страхове відшкодування (або звести його до мінімуму).

У справі № 2607/7561/12 від 26.10.2012 р., що розглядалась Подільським районним судом м. Києва, позивач здійснив добровільне страхування свого автомобіля у страховика, уклавши відповідний договір. Через деякий час, його застрахований автомобіль потрапив у дорожньо-транспортну пригоду (ДТП) і зазнав значних ушкоджень. Позивач звернувся до страховика із заявою про виплату страхового відшкодування відповідно до договору страхування. Однак страховик (шляхом надсилання листа) відмовив позивачу у виплаті страхового відшкодування, пославшись (як на підставу для своєї відмови) на пункт правил добровільного страхування наземного транспорту, затверджених головою правління страховика та зареєстрованих у Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг. Відповідно до цих правил до страхових випадків не належить виїзд на смугу зустрічного руху в місці, де такий виїзд та/або перетин суцільної осової лінії заборонено, якщо це не викликано крайньою необхідністю.

Особливість «індивідуальної програми» у даному випадку полягає у тому, що договором страхування було встановлено вичерпний перелік підстав для відмови страховика у виплаті страхового відшкодування, а наведена страховиком у листі підстава для відмови у виплаті страхового відшкодування договором страхування не передбачалась взагалі.

«Мораль» цієї справи така: якщо клієнт бажає встановити особливу умову в договорі, то його, скоріше всього, й не повідомлять про те, що така умова суперечить встановленим страховиком правилам страхування, а просто внесуть її до умов договору, аби підписання угоди «не зірвалось». Виключеннями можуть бути лише ті умови договору, які у правилах страхування підкріплюються формулюванням: «якщо інше не передбачено договором страхування».

Таким чином, коли настане момент страхового відшкодування, у страховика з'явиться можливість для подання позову про визнання договору страхування недійсним з посиланням на те, що останній суперечить правилам страхування страховика, або для здійснення інших судових «маневрів», які дадуть змогу затягнути час для здійснення страхового відшкодування, або зменшити його суму.

Цікавим прикладом із судової практики є справа № 22-7201/2008 (від 24.09.2008 р., що розглядалась Апеляційним судом м. Києва). Суть цієї справи зводиться до того, що позивач здійснив страхування автомобіля на суму 520150 грн. у страховика шляхом укладання страхового договору. У страхові ризики входило незаконне заволодіння автомобілем, тобто навмисне, з будь-якою метою протиправне вилучення застрахованого транспортного засобу у власника чи користувача всупереч їх волі. Застрахований автомобіль було викрадено, і у його салоні залишилось свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу.

Свою відмову у виплаті страхової суми страховик обґрунтовував тим, що позивач залишив у застрахованому транспортному засобі свідоцтво про його реєстрацію, що також передбачено умовами полісу. Позивач зазначив, що під час підписання договору він не був ознайомлений з правилами страхування, оскільки, на момент підписання договору правил взагалі не було. Таким чином, укладаючи договір, позивач не встановлював та не обговорював дані особливості здійснення страхових відшкодувань, а з правилами його, звичайно, не ознайомили. У кінцевому результаті рішенням Апеляційної інстанції позивачу було відмовлено у стягненні страхових відшкодувань зі страховика лише з тих причин, що правилами страхування заборонено залишати документи в салоні транспортного засобу. Ось вам і правила страхування, або, як сказав би юрист страховика у даному випадку: «Мелочь, а приятно!».

У судовій практиці, на жаль, багато рішень, які надають правилам страховика істотної ваги, зменшуючи суми страхових відшкодувань. З правової точки зору правила страхування страховика є уніфікованою формою додатку до договорів страхування, який страховик подає до уповноваженого органу задля отримання ліцензії для здійснення страхової діяльності, а договори з страхувальниками, у свою чергу, є правочинами відповідно до норм цивільного законодавства. Статтею 203 ЦКУ встановлено, що зміст правочину не може суперечити цьому Кодексу, іншим актам цивільного законодавства, а також

інтересам держави та суспільства, його моральним засадам. Наразі маємо ситуацію, де договір страхування складається з двох частин:

- безпосередній договір страхування;
- додатки до договору страхування у вигляді уніфікованих правил.

Для юридичних осіб, що збираються страхувати свої автомобілі (автопарки) можна у цій ситуації порадити наступне: завжди вимагати надання правил страхування від страховика у письмовому вигляді.

Нюанси «автоцивілки»

Цивільно-правова відповідальність власників наземних транспортних засобів

(п. 7 ст. 9 Закону про страхування), яка регулюється спеціальним Законом № 1961 підлягає страхуванню обов'язково. На практиці її звикли називати «автоцивілкою».

Відповідно до ст. 3 Закону № 1961 «обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності здійснюється з метою забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної життю, здоров'ю та/або майну потерпілих внаслідок дорожньо-транспортної пригоди та захисту майнових інтересів страхувальників». Оформлення «автоцивілки» багато хто ототожнює з придбанням страхового полісу, але це не завжди є правильним, тому що не усі договори «автоцивілки» (ОСЦВА), є страховими полісами.

Відповідно до ст. 10 Закону № 1961 існує два види договорів: внутрішній договір ОСЦВА та договір міжнародного ОСЦВА. Внутрішні договори діють на території України, а договори міжнародного ОСЦВА – на територіях країн, які у них зазначені.

Пунктом 1.8. ст. 1 Закону № 1961 визначено, що під страховим полісом слід розуміти єдину форму внутрішнього договору страхування, яка посвідчує укладення такого договору. Таким чином, договір міжнародного ОСЦВА страховим полісом називати некоректно.

Будь-якій юридичній особі, що оформлює «автоцивілку», слід пам'ятати що вона є власником автомобіля, а керуватиме останнім – водій, який власником не є і страховий поліс не купував. Якщо водій юридичної особи потрапить у ДТП та з його вини буде завдано шкоду майну та здоров'ю третіх осіб, то матеріальну відповідальність за завдані збитки нести доведеться юридичній особі (відшкодування збитків), а адміністративну (штраф, позбавлення водійського посвідчення) – водію. Потрібно розуміти, що водій у даній ситуації виступає лише користувачем (володільцем) майна, а за договором ОСЦВА здійснюється страхування цивільно-правової відповідальності власників.

Оскільки юридична особа нестиме матеріальну відповідальність, то вона зацікавлена у тому, аби відшкодування завданих збитків здійснила страхова компанія на підставі придбаного полісу. Для цього потрібно, щоб водій, який потрапив у ДТП керував транспортом на законних підставах. Зазначимо, що володіння майном може бути законним (правомірним) і незаконним. Відповідно до п. 1.4. ст. 1 Закону № 1961 особами, відповідальність яких застрахована, – є страхувальник (юридична особа, власник) та інші особи, які правомірно володіють забезпеченим транспортним засобом. Відповідно до того

ж пункту, володіння забезпеченим транспортним засобом вважається правомірним, якщо інше не встановлено законом або рішенням суду.

Шкода, але страховики у наш час працюють за принципом: «більше акумулювати – менше витратити». Якщо у страховика з'являється хоча б дрібна підстава не здійснювати страхове відшкодування, або можливість затримати виплату – повірте, страховик цим скористається.

У справі № 2-942/10/16 від 12.02.2010 р., що розглядалась Київським районним суд м. Харкова, страхувальник звернувся із позовом до страховика, оскільки останній розцінив передання керування транспортом страхувальника третій особі, як зміну страхового ризику, й на підставі даного відмовив у здійсненні страхового відшкодування.

Таким чином, аби придбаний юридичною особою страховий поліс діяв стосовно особи водія, який керує забезпеченим транспортом, слід перед кожним службовим виїздом надавати йому «статус» правомірного користування (володіння) автомобілем.

Зрозуміло, що водій, як мінімум, має перебувати у трудових відносинах з юридичною особою, аби існував логічний зв'язок між підприємством, автомобілем, та особою водія, що ним керує.

На практиці підтвердженням факту законності використання водієм автомобіля є подорожній лист, адже відповідно до Наказу № 74 та Наказу № 488 підприємства зобов'язанні застосовувати подорожні листи. Пункт 1 Наказу № 488 визначає подорожні листи як типові форми первинного обліку роботи вантажного автомобіля. Пункт 1.1 Інструкції про застосування подорожніх листів для службового легкового автомобіля, затвердженої Наказом № 74 (далі – Інструкція) встановлює, що застосування подорожнього листа здійснюється для обліку транспортної роботи службових легкових автомобілів. Відповідно до пп. 1.3 та 2.1 Інструкції подорожній лист є для перевізника підставою для обліку транспортної роботи та списання витраченого пального на загальний пробіг службових легкових автомобілів, а також, для взаєморозрахунків між перевізником і замовником за надання транспортних послуг та застосування будь-яких інших форм подорожніх листів для обліку роботи службових легкових автомобілів не допускається. Відповідно до п. 1 Інструкції під перевізниками у даному випадку розуміються усі підприємства, установи та організації незалежно від відомчого підпорядкування та форми власності, які надають службові легкові автомобілі для транспортного обслуговування юридичних осіб на комерційній основі або використовують їх у службових поїздках за власними потребами.

Згадаємо і про Лист № 3535, який зазначає, що у випадках, коли підприємство надає автомобіль для використання в службових цілях більш ніж на добу, підставою для обліку витрат на придбання паливно-мастильних матеріалів є подорожній лист форми № 3, оформлений відповідно до вимог Наказу № 74, та наказ або розпорядження керівника підприємства-перевізника. Таким чином, робимо висновок, що подорожній лист є підтвердженням правомірного використання водієм транспортного засобу, що, у свою чергу, дасть змогу визначити водія, що потрапив у ДТП, як особу, відповідальність якої застрахована, тобто як законного володільця.

Вважаємо за доцільне нагадати, що 14 серпня 2011 р. набрав чинності Закон № 3565-VII, який встановив, що водії більше не зобов'язані мати при собі, пред'являти, передавати дорожні листи працівникам ДАІ а працівники ДАІ у свою чергу більше не мають права вимагати від водіїв наявності, пред'явлення дорожніх листів, а у випадках відсутності дорожніх листів – оформлювати порушення.

Але повернімося до попереднього обґрунтування законного користування автомобілем. Самого подорожнього листа для цього може виявитись замало. Коли після огляду місця ДТП зайде мова про врегулювання збитків з представником страховика та про виплату в майбутньому страхового відшкодування за полісом «автоцивілки», подорожній лист буде вельми доречним у «комплекті» з кадровою документацією на водія підприємства – страхувальника та наказом (завданням) його керівника про цілі здійснення поїздки.

Водій також має пам'ятати, що діючий поліс страхування «автоцивілки» не завжди може захистити його від можливості настання його особистої матеріальної відповідальності. Відповідно до п. 9.2 ст. 9 Закону № 1961 розмір страхової суми за шкоду, заподіяну майну потерпілих, становить 50 000 грн на одного потерпілого. Пункт 9.3 ст. 9 цього ж Закону встановлює, що розмір страхової суми за шкоду, заподіяну життю та здоров'ю потерпілих, становить 100 000 грн на одного потерпілого. Під страховою сумою, у даному випадку, слід розуміти грошову суму, у межах якої страховик зобов'язаний здійснити виплату страхового відшкодування відповідно до умов договору страхування.

Якщо загальна сума завданих збитків буде більшою від страхової суми, то існує ризик пред'явлення позову до винуватця ДТП про відшкодування різниці між завданими збитками, та виплаченою страховою сумою на користь потерпілих третіх осіб.

Прикладом матеріальної відповідальності винуватця ДТП стосовно відшкодування різниці між завданими збитками та відшкодуванням страховика у межах ліміту страхової відповідальності виступає справа № 2218/346/2012 від 11.06.2012 р., що розглядалась Хмельницьким міськрайонним судом Хмельницької області. Суть цієї справи полягає в чому. Особа 2 завдала Особі 1 збитки внаслідок спричинення ДТП на суму 120513 грн. Страхова компанія Особи 2 відшкодувала Особі 1 збитки в межах ліміту страхової відповідальності на суму 49 490 (50 000 – франшиза у розмірі 510 грн). Потерпілий подав позов про стягнення грошових коштів у межах різниці між збитками та лімітом здійсненої регламентної виплати до Особи 2.

Суд дійшов такого висновку: «Статтею 1166 ЦКУ – майнова шкода, завдана неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю особистим немайновим правам фізичної або юридичної особи, а також шкода, завдана майну фізичної або юридичної особи, відшкодовується в повному обсязі особою, яка її завдала. Згідно з ч. 2 ст. 1187 ЦКУ та ч. 5 ст. 1187 ЦКУ шкода, завдана джерелом підвищеної небезпеки, відшкодовується особою, яка на відповідній правовій підставі (право власності, інше речове право, договір підряду, оренди, тощо) володіє транспортним засобом, механізмом, іншим об'єктом, використання, зберігання або утримання кого створює підвищену небезпеку; особа, яка здійснює діяльність, що є

джерелом підвищеної небезпеки, відповідає за завдану шкоду, якщо вона не доведе, що шкоду було завдано внаслідок непереборної сили чи умислу потерпілого. Відповідачем у справі до суду не надано доказу того, що звіт спеціаліста – автотоварознавця є неналежним доказом у справі, не зазначено обґрунтування, які б піддавали сумніву даний звіт чи спростовували його. А тому з відповідача підлягає стягненню на користь позивача 71 022 грн 49 коп. заподіяної шкоди»

Що робити потерпілій стороні ДТП, якщо сума страхових виплат не покриває видатків з ремонту транспортного засобу?

Існує два варіанти розв'язання даної ситуації, кожен з яких можна використати залежно від обставин. По-перше, якщо така ситуація виникла внаслідок того, що страхова компанія не повною мірою сплатила страхове відшкодування – страхову виплату, яка здійснюється страховиком у межах страхової суми за договорами майнового страхування і страхування відповідальності при настанні страхового випадку.

Відповідно до ст. 9 Закону України «Про страхування» страхова сума – грошова сума, у межах якої страховик відповідно до умов страхування зобов'язаний провести виплату при настанні страхового випадку.

Наведемо простий приклад такої ситуації, громадянину 1 пошкодили внаслідок ДТП автомобіль, сума реальних збитків, яких зазнав громадянин 1, становить 24 тис. грн (ринкова вартість послуг з ремонту авто), страхова компанія А, обов'язковий ліміт відповідальності (грошова сума, у межах якої страховик зобов'язаний провести виплату страхового відшкодування) якої становить 25 500 грн, сплатила лише 10 тис грн, аргументуючи, що така сума за їхніми підрахунками покриває всі витрати на відновлення автомобіля.

У такому разі, коли завдані збитки знаходяться в межах обов'язкового ліміту відповідальності страховика, а страхова компанія в свою чергу намагається знизити суму грошових відшкодувань різними аргументами, потрібно звертатись з позовом до суду до такої страхової компанії, надавши в суді квитанцію з рахунком реальної вартості на відновлення авто з офіційного СТО (чи будь-якого іншого, якому Ви довіряєте) та договір зі страховою компанією, у якому зазначена вартість обов'язкового ліміту відповідальності.

По-друге, якщо така ситуація виникла внаслідок того, що страхова компанія сплатила в повній мірі свої страхові зобов'язання, а грошової компенсації все рівно не вистачило на відновлення транспортного засобу, то в такому випадку позов до суду потрібно подавати до особи, що є винною у ДТП із вимогою відшкодування грошової суми, якої не вистачає для покриття завданих збитків.

Відповідно до ч. 1 ст. 1187 Цивільного Кодексу України джерелом підвищеної небезпеки є діяльність, пов'язана з використанням, зберіганням або утриманням транспортних засобів, механізмів та обладнання, використанням, зберіганням хімічних, радіоактивних, вибухо- і вогненебезпечних та інших речовин, утриманням диких звірів, службових собак та собак бійцівських порід тощо, що створює підвищену небезпеку для особи, яка цю діяльність здійснює, та інших осіб.

Частиною 2 тієї ж статті зазначено: «шкода, завдана джерелом підвищеної небезпеки, відшкодовується особою, яка на відповідній правовій підставі

(право власності, інше речове право, договір підряду, оренди тощо) володіє транспортним засобом, механізмом, іншим об'єктом, використання, зберігання або утримання якого створює підвищену небезпеку».

Отже, підбиваючи підсумок, можна зазначити, що вирішення даної проблеми здійснюється через суд, відповідач у такій справі визначається залежно від ситуації.

Нормативна база

ЦКУ

Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р.

№ 435-IV

Закон України від 07.03.1996 р. № 86/96-ВР «Про страхування»

Закон України від 01.07.2004 р. «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів»

Наказ Держкомстату України від 17.02.1998 р. № 74 «Про затвердження типової форми первинного обліку роботи службового легкового автомобіля та Інструкції про порядок її застосування»

Наказ Мінтрансу України, Мінстату України від 29.12.1995 р. № 488/346 «Про затвердження типових форм первинного обліку роботи вантажного автомобіля»

Отправляясь в от пуск

Специфика организации медицинской помощи в Израиле^{1*}

Особенности туризма в стране.

Благодаря субтропическому средиземноморскому климату в Израиле развит как летний, так и зимний туризм, а благодаря достопримечательностям – паломнический туризм. Также, благодаря достаточно высокому уровню развития различных отраслей медицины, в стране активно развивается медицинский туризм.

Наиболее распространенные случаи в стране.

Чаще всего в Израиль едут семьи с детьми и пожилые люди. Поэтому, наиболее типичные случаи обращения за медицинской помощью по страховому полису для выезжающих за рубеж, связаны с заболеваниями ОРВИ, отитами, гипертензиями.

Самые сложные или необычные случаи по данной стране.

В 2012 г. на территории Палестины произошел один из наиболее сложных случаев, урегулированных «Април Ассистанс Украина».

Мужчина 56 лет, застрахованный по полису страхования выезжающих за рубеж, направлялся к высокогорному монастырю. Во время подъема на горную вершину он потерял сознание. Врачи, следующие с группой, оказали ему первую помощь – сделали искусственное дыхание и провели непрямой массаж сердца до приезда скорой помощи. При транспортировке и при поступлении в госпиталь проводились реанимационные мероприятия, но они оказались

¹ * Продолжение темы. Начало в № 5, 2013

безуспешными. Была констатирована смерть пациента по причине острого инфаркта миокарда, кардиогенного шока.

Задачей ассистанской компании стала репатриация тела в Украину. Поскольку репатриировать тело из Палестины было практически невозможно, было принято решение транспортировать его на территорию Израиля. Вечером того же дня тело было направлено из Палестины в морг Тель-Авива. Но, поскольку следующие два дня в Израиле были выходными, не было возможности получить документы, разрешающие перевезти тело, из министерства здравоохранения. На третий день, который оказался воскресным, оформление документов продолжилось в различных организациях, были согласованы все формальности со службой безопасности аэропорта, но завершить формальности в посольстве Украины оказалось невозможным из-за выходного дня. Отправка тела планировалась на понедельник вечерним рейсом Тель-Авив – Киев, после того, как утром были подписаны и заверены все документы в посольстве Украины в Израиле.

Нестандартность репатриации и ее значительная стоимость по сравнению с аналогичными процедурами была связана не только с необычным рабочим графиком в стране, а также со следующими обстоятельствами:

- вес покойного превышал обычные нормы (около 150 кг), что потребовало специальной организации ряда подготовительных процедур и значительно повысило стоимость транспортировки;

- повышенные требования службы безопасности аэропорта, возникшие также из-за того, что тело было доставлено из Палестины, которые включали необходимость проведения рентгенографии тела и ряда других процедур;

- необходимость значительных расходов на урегулирование формальностей, затраты на оплату услуг адвокатам и чиновникам, превышающие стандартные расценки, с учетом всего вышеперечисленного.

Однако по прибытии груза в аэропорт Тель-Авива вечером понедельника служба безопасности (СБ) аэропорта отказалась размещать его в грузовом отсеке рейсового самолета, несмотря на наличие всех необходимых документов и заключений. Оказалось, что СБ аэропорта посчитала необходимым также выполнение рентгена головы покойного, который ранее не запрашивала, и кроме того, отказала в размещении груза в грузовом отсеке, в связи с его значительным весом. Согласно указаниям СБ аэропорта, груз мог быть доставлен только грузовым самолетом. Служба безопасности никак не комментировала свое решение, и повлиять на него не могли ни консульство, ни похоронное агентство. По согласованию с похоронным агентством и с представителем страховой компании было принято решение подождать до утра и привлечь к случаю Посольство Украины в Израиле и МИД Украины.

Но в связи с очередным праздничным днем абсолютно все компании в Израиле прекратили работу и прием звонков более чем на сутки, и в это время урегулирование возникших вопросов было невозможным. В итоге, после полного проведения всех экспертиз и повторного подписания всех документов, тело было репатриировано на территорию Украины.

Средняя стоимость лечения по одному случаю.

Средняя стоимость лечения для амбулаторного страхового случая в Израиле может составлять 100–200 дол., в зависимости от медицинского учреждения. Стоимость госпитализации составляет от 1 тыс. дол. и выше.

Специфика организации медицинской помощи в стране.

С организацией медицинской помощи в Израиле, как правило, никаких сложностей не возникает.

Однако, в последнее время участились случаи обращений за помощью Застрахованных лиц в возрасте более 70 лет, причиной которых явно являются обострения хронических заболеваний. То есть, таким образом застрахованные лица пытаются провести плановое лечение за счет страховой компании (своего рода «черный медицинский туризм»). Ассистанская компания своевременно выявляет случаи такого рода, поскольку они являются исключениями по условиям страховых договоров и не должны оплачиваться страховой компанией.

Рекомендации по страховой сумме.

Стандартной страховой суммы в раз мере 30 тыс. дол. будет достаточно для организации и оказания медицинской помощи в Израиле.

Как действовать при наступлении страхового случая или внештатных ситуаций, связанных со здоровьем.

При наступлении страхового случая или внештатных ситуаций, связанных со здоровьем следует обращаться в ассистанскую компанию, любым из указанных ниже способов:

- позвонить по украинскому номеру, указанному в полисе;
- отправить SMS с основными данными и контактным телефоном для связи;
- отправить уведомление по электронной почте.

Специалист «Април Ассистанс Украина» фиксирует обращение застрахованного, созванивается с ним при необходимости (если обращение поступило по SMS или Email) и организывает предоставление необходимой помощи.

Будьте внимательны к своему здоровью, и ваш отдых обязательно удастся!

Справка о компании:

• «Април Ассистанс Украина» (ЧАО «КОРИС Украина») начал свою работу в Украине в 1994 г. и входит в мощный международный холдинг APRIL International, который специализируется на разработке, управлении и распространении страховых решений и услугах ассистанса для розничных клиентов, компаний и партнеров. Многолетний опыт работы позволяет компании уверенно удерживать позицию лидера рынка международного медицинского ассистанса в Украине.

• Группа APRIL International была основана в 1988 г. в г. Лион (Франция). В 45 офисах группы в 37 странах работают около 4 тыс. сотрудников. Доход группы в 2011 г. составил 757,4 млн евро. Клиентами группы являются известные страховые и ассистанские компании, банки, туроператоры и агентства, спортивные организации, автопроизводители и автоимпортеры.

